

MAGYAR UMBRIA

TARTALOM.

	lapszám
TANULMÁNYOK:	
<i>Szent Ferenc rendalapításának jellegzetes vonásai és szerzetesség-történeti jelentősége.</i> FR. KRIZOSZTOM	145
<i>A hármás út v. A szeretet tüze.</i> (Fordítás.) P. VILMOS	165
TÁRCA:	
<i>Az ezüsthúrú lant</i> FR. JUSZTINIÁN	170
FERENCES VILÁGIRODALMUNKBÓL:	
<i>1. S. Teofilo da Corte dell' Ordine dei Frati Minori. 2. Die Ekstase der Tat. 3. A Pázmány Péter Tudományegyetem hittudományi kara erkölcsstudományi szemináriumok dolgozatai. 4. Saint Pascal Baylon. 5. Promptuarium Biblicum. 6. La philosophie de S. Bonaventure</i>	175
FIGYELŐ:	
<i>Duns Scotus a „Katolikus Lexikon“-ban.</i> FR. INCK	180
<i>Kínai levél</i> FR. BENEDEKTÓL	184
<i>KRÓNKA.</i> P. KOLUMBÁN	188

POSTA.

Kína. P. A. Mind az üdvözlőnek, mind a buzdításnak igen megörvendünk „Az élet szöges-praktikus kérdéseire adhatunk-e feleletet” egyáltalán? Hogyan?? „Az elméleti idealizmus” levegőjén kívül is megélnénk mi? — Az elveszett juhok után futó lábát szeretettel csókoljuk.

Bolívia. Fr. J. Nagyon várt levelét megkaptuk. Azt hittük, hogy: „hírt sem hallunk már felőle” többre; úgy látszik leveléből, hogy soraink nem jutottak hozzá! „Itt, messze idegenben minden magyar betűcske örömet szerez nekem.” Gondoltuk. Hatha még testvérei küldik azokat úgy-e? Biztat bennünket: „más alkalommal bővebben.” Mikor lesz az? Levelünk hamarosan megy! Addig is üdv mindannyiunktól.

Kína. Fr. B. Reméljük, hogy vakmerőségünkért nem fog ránk nehezíteni!? Nemes bosszú lenne minden bizonnyal, ha ismételten egyesével meglepne bennünket!

Jászberény. Becses levelükből úgy látjuk, hogy lelkesedés-, eszme-virágban dúsz tavaszuk bő. értékes gyümölcsöket hozó ősszé fejlődik. Csak bátran! Sie itur ad astra! — Ezután a cikkeket fél oldalra kettős sorvezetővel írva (illetőleg gépelve) szíveskedjenek küldeni.

Róma. P. I. „Manete in dilectione mea” (Riflessioni Ascetico-Pastorali Proposte Ai Giovani Sacerdotti Perchè diventino Apostoli del Corur di Gezu. Ed.²) olasz nyelvű könyv ismertetését bár mily érték is, nem közölhetjük, mert sem a könyv témája (specialiter), sem a szerzője (?) nem ferences. A harmadik könyv ismertetését eltettük. Kissé későn jött, már nem tudunk helyet szótani neki. Nagyon fájlalnók, ha azt a valamit (1—2—3. l.) nem kapnók meg. Iurisdiction? Bizony nem mindennapi!

Vajdahunyad. Csöndes elmélyüléssel figyeljük a megbilincselte Magyar-Erdély szabad lelkű ferences írjú-nemzedék tennivágyó erőfeszítéseit. Őszintén mondjuk: több „oroszlán-karom” látszik. Üdvözlét a Mátra tövéből!

Szeged. P. K. Egyáltalán ne várjunk a nálunk még be nem fejezett hatyúdálára?

— Kézirat gyanánt. —

Nyomatott a Hangya nyomdában, Gyöngyösön.

MAGYAR UMBRIA

A FERENCES KAPISZTRÁN - RENDTARTOMÁNY IFJÚSÁGÁNAK
ÉVNEGYEDES FOLYÓÍRATA. - Szerk.: A GYÖNGYÖSI TEOLÓGUSOK.

Szent Ferenc rendalapításának jellegzetes vonásai s szerzetességtörténeti jelentősége.

(Második, befejező közlemény.)

3. Mozgékonyság.

A peregrinációs gondolat, mely minduntalan fölhangzik Isten szegénykéjének az ajkán, a ferencrend egy újabb tulajdonságának lett szülője. Ebből való a nagy mozgékonyság.

Előkészítette s lehetővé tette ezt már a szegénységnek az a formája, melyet Szt. Ferenc rendje alapjává tett. Ugyanis mindent elhagyva nem volt semmi, ami egy helyhez kötötte volna őket. Ha valahol nem fogadták őket szívesen, Atyjuk s az Evangélium tanítása szerint, a port is lerázva a lábukról könnyűszerrel tovább álltak. Mi is tartotta volna őket? Kolostorokat nem építettek, birtokaik nem voltak, azt a keveset pedig, ami életük fönntartására szükséges volt, mindenütt megtalálták. Igazán úgy éltek, mint Szt. Ferenc kedves madárkája: a pacsirta.

De méginkább előmozdította a mozgékonyságot apostoli hivatásuk. A lelkek üdvéért égő vágy őket is űzte, akár az apostolokat, hogy mindenütt hirdessék az Evangéliumot. Szt. Ferenc élete a missziós utak szakadatlan láncolata, s többiek is járták a városokat és a falvakat s mindenütt hirdették Krisztust. Már Szt. Ferenc eljutott Afrika és Ázsia partjaira, s még életében mártír testvércinek a vére áztatta a pogányok földjét és szívét. Működési területet nem korlátozta semmi sem. „Nekünk az a feladatunk, — mondotta Szt. Ferenc — hogy szélteben-hosszában járjuk a világot bűnbánatot hirdetve. S Hugolinnak, aki őt és tár-

sait a külföldi missziókról le akarta beszélni, ezt felelte: „Azt hiszi ön Uram, hogy az Úr csak az itteni tartományok számára hívta meg a testvéreket? Sőt ellenkezőleg szent meggyőződéssel állítom, hogy Isten a széles földkerekség összes lakóinak lelki haladására és üdvözítésére támasztotta és szólította munkába őket. Tehát nemcsak a hívők körében, hanem a hitetlenek tartományában is mihamar meg fognak honosodni s tömérdek lelket meg fognak menteni.“ (Spec. c. LXV. i. m. 105. l.) Hogy a kisebb testvérek mily komolyan vették, hogy hivatásuk a „széles földkerekség“ legvégső határáig is kiterjed, azt legszebben mutatja egy XIII. századbéli pápai dekrétum, mely szerint már az akkor ismert világ minden részében hirdették Krisztust: „In terris Sarcenorum, Paganorum, Graecorum, Bulgarorum, Cumanorum, Iberorum, Alanorum, Gazarorum, Gothorum, Sichorum, Ruthenorum, Jacobinorum, Nubianorum, Nestorianorum, Georgianorum, Armenorum, Judeorum, Melchitorum aliarumque non credentium nationum Orientis et Aquilonis.“ (Schrotty i. m. 264. l.) A Fioretti madárkái módjára ők is szétoszoltak a négy ég táj felé, „hogy Krisztus keresztjének hirdetése, Szt. Ferenc által megújítva, az ő révén és a barátok buzgólkodása folytan az egész világon elkerjesztessék s az atyafiak, a madarakhoz hasonlatosan, nem rendelkezve semminemű vagyonnal a földön, életüket egészen az Isten gondviselésére bízzák.“ (C. XVI. i. m. 43. l.)

Szt. Ferenc ezt a vándormadár lelkületet meg is kívánta testvéreitől. Mikor társainak arról beszélt, hogy minő tulajdonságokkal és erényekkel is kell tulajdonképen ékeskednie egy jó kisebb testvérnek, többek közt azt mondta, hogy legyen meg benne „Lucidusz testvér mozgékonyága, aki nyugtalanságában legfeljebb ha egy hónapig maradt egy helyen és ha valahol jól érezte magát, azonnal tovább állt ezzel a megokolással: ‚Maradandó lakásunk nem itt van, hanem az égben.‘“ (Spec. c. LXXXV. 137. l.)

Már az V. s VI. században is voltak szerzetesek: „pro Christo peregrinare volentes“, akik aztán közönséges csavargókká aljasulva alapjában ingatták meg a még alig meggyökeresedett szerzetességet. Szt. Benedek ezt a vagálást oly módon szüntette meg, hogy minden szerzetessel próba éve letelte után fogadalmat tétetett, hogy a helyén állhatatosan kitart s az apát parancsa vagy engedélye nélkül a kolostorból nem távozik (stabilitas loci). Vagyis minden kolostor önjogú volt s a szerzetes nem a rend, hanem a kolostor számára tett fogadalmat. A stabilitas loci életbe hívásáért

Szt. Benedeket mint a nyugati szerzetesség megmentőjét magasztaljuk.

S most úgy látszik, mintha Szt. Ferenc a stabilitas loci feloldásával ismét utat nyitott volna a vagálásnak s a szerzetességet újabb veszélynek tenné ki. És valóban voltak a testvérek között olyanok, akik visszaéltek a nagy mozgási szabadsággal, „akik — Szt. Ferencnek a generális káptalanhoz s az összes testvérekhez intézett levele szerint — kóborolva járnak-kelnek félretéve a Regula fegyelmét.” (Takács i. m. 135. l.) Keserű kifakadással mondja róluk: „nem ismerem el őket katolikusoknak és testvéreimnek; nem akarom őket látni, sem velük beszélni, amíg bűnbánatot nem tartanak.” (U. o.)

De hát mi fogja megmenteni Szt. Ferenc pacsirta fiait a gíróvágók, sarabaiták és egyéb vagabundusok lealázó csavargásától? A kitűnő organizáció. Bár a kormányzat teljes kiépítése nem egészen Szt. Ferenc műve, — hiszen a szervező munka idegen volt egyéniségének — de a rend központosítása mégis az ő érdeme. Ő akarta úgy, hogy az egész rend egy családot alkosson s ezért akarta évenként legalább egyszer maga körül látni Angyalos Boldogasszony kápolnájánál összes fiát, kiket aztán tetszés szerint küldött szét az egyes provinciákba. A provinciák élére ő állította a miniszter provinciálist és az egyes házak élére a gvárdiánt. Így tehát minden hatalom az ő kezében volt s mindenki neki, illetve lemondása után a generálisnak engedelmeskedett. Ez a kormányzati forma egyrészt elősegítette a mozgékonyt, másrészt megővelte a testvéreket a fölösleges csalangolástól s az elzúllás veszélyétől.

Szt. Ferenc tehát középutat talált a vágusok s a stabilitas loci elvén felépült rendek között. Azt hiszem nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy a stabilitas loci ilyen feloldása ép oly fontos és nagy jelentőségű a szerzetesség fejlődésében, mint amilyen nagy volt annak életbe hívása hétszáz évvel előbb.

A világban való járás veszélyeit Szt. Ferenc jól ismerte. Azért első Regulájában külön fejezetet ír arról: „Mikép járjanak a testvérek a világban.” (c. XIV.) Második Regulájában sem feledkezik meg a világban járó testvérekről, hanem a harmadik fejezetben — „A zsolozsmázásról és a böjtről és mikép kelljen a testvéreknek a világban járniok” — ad nekik utasításokat. Nem mulaszthatjuk el, hogy ide ne iktassuk azokat a szavakat, amelyeket útnak induló testvéreihez mondott: „Az Úr nevében induljatok. Az úton kettesével haladjatok, illedelmesen és ájtatosan járjatok s

reggeltől a tertia idejéig teljes csendben maradjatok. Szívetekben az imádság szelleme honoljon s fölösleges és haszontalan szavak ne forduljanak meg ajkatokon. Mert bár úton vagytok, viselkedéteknek ép oly alázatosnak és illedelmesnek kell lennie, mint volna akkor, ha valamelyik remeteségben vagy cellátokban időznétek. Hiszen bárhol állunk vagy megyünk, cellánkat mindig magunkkal hordjuk. A test-testvér a mi cellánk és lelkünk a remete, aki a cellában imádkozik az Úr-hoz és elmélkedik róla. Ha tehát a lélek a tulajdon cellájában nem tudja föllelni nyugalmát, mit használ akkor a szerzetesnek az emberi kéz készítette cella? (Spec. c. LXV. 104. l.) Valóban, a világban járó szerzetesnek ennél szebb regulája nem lehet.

4. Városlakók.

Szt. Ferenc az első városlakó szerzet alapítója. Ő maga állandóan a városok és falvak utcáit járja s testvéreit is az emberek közé küldi. Apostoli hivatásuk nem engedi meg, hogy magányos hegytetőkön vagy rejtett szigeteken építsék kolostoraikat, mint a bencések; csendes völgyekbe sem temetkezhetnek, mint a ciszterciták; vagy főképp nem húzódnak meg remete módra elhagyott pusztákban, mint a karthauziak. Emberszeretetük a város forgatagába viszi őket, s a világ zaja nem zavarja meg a lélek-remetét a nem emberi kéz készítette test-testvér cellában.

Azonban nemcsak hivatásuk köti őket az emberekhez, hanem megélhetésük is. A régi rendek épen nagy birtokaiknál fogva tudtak a világtól teljesen független és elkülönült életet élni. Szt. Ferenc radikális szegénység-elvével még a lehetőségét is elvette minden ilyenmű elkülönülésnek. A porciunkulai Evangélium alapján — „méltó a munkás az ő élelmére“ — reméli, hogy míg a testvérek hivatásuk mellett kitartanak, a hivek gondoskodni fognak a szükségleteikről. De az apostolok módjára ő is azt akarta, hogy a testvérek ha lehet, kezük munkájával szerezzék meg a mindennapit. „És én kezeimmel dolgoztam és akarok is dolgozni; valamint szigorúan óhajtom, hogy az összes testvérek tisztességes munkával foglalkozzanak.“ (Végrendelet.) Márpedig az alamizsnakéregetés és a kézi munka egyaránt föltételezik az emberek közelségét.

Tehát mind hivatásuk, mind megélhetésük a városra utalja őket.

A Speculum X. fejezetében bő utasításokat találunk, hogy „Szt. Ferenc felfogása szerint hogyan kell a városokban kolostort alapítani és hogyan kell megépíteni.” Egy pár szót idéztünk belőle: „A püspöki áldás einyerése után (melyet Szt. Ferenc parancsa szerint kolostoralapítás előtt ki kellett kérni) menjenek a testvérek s ássanak jó mély árkot a telek köré, melyet kolostoralapítás céljaira kaptak s az árok partjára a szent szegénység és alázatosság jelképeül fal helyett ültessenek erős sövényt. Azután sárból és fából emeltessenek néhány szegényes hajlékot és egy pár cellácskát, hogy legyen hol imádkozniok s nagyobb tisztesség okáért és a restség elkerülésére dolgozniok. Templomokat is csak kicsinyeket építtessenek; nagyobbakat se a népnek való prédikálás címén, sem más ürüggyel nem szabad emeltetniök. Hiszen nagyobb alázatosságot mutatnak és jobb példát adnak, ha más templomokba mennek prédikálni.” (40. l.) A Fioretti ötödik fejezete pedig azt beszéli el: „Mikép küldi Szt. Ferenc assisibéli Bernát testvért Bolognába, hol ez kolostort alapít.” A kolostor szó alatt itt természetesen nem azt kell értenünk, mint amit az a rendes szóhasználatban jelent, hiszen Jordánusz testvérről és társairól tudjuk, hogy azt sem tudták, mi az a kolostor s azért az Erfurtiaknak, kik azt kérdezték tőlük, építsenek-e nekik kolostort, Jordánusz testvér azt felelte: „én nem tudom, mi az a kolostor, de ha valamit tenni akartok, építsetek nekünk házat a víz közelében, hogy megmoshassuk lábainkat!” (V. ö. Jørgensen i. m. 201—2. l.)

Így húzódtak meg szerényen a városokban vagy azok közvetlen közelében kicsiny kunyhóikban az első ferencesek, hogy a jázongó szívekbe belopják Krisztus békéjét.

5. Az első demokratikus rend.

A XII. század, mind a társadalmi és a gazdasági, mind a vallásos életben mélyreható eltávozást hozott magával. E változások eredői főképp a keresztes háborúk voltak. Ugyanis a művelt kelettel való gyakori érintkezés folytán nagy lendületet vett az ipar és a kereskedelem, aminek következményeképpen egy új társadalmi osztály alakult ki, az úgynevezett polgárság, mely aztán sehogyse tudott elhelyezkedni a hűbéri államforma keretein belül. Titáni harcot kellett vívnia a zsarnok, elnyomó nemesség-

gel, hogy jogokat szerezhessen magának. A harc azonban nemcsak a világi urak ellen folyt, hanem a nemességnél csöppet sem szegényebb és pénzsóvárabb főpapság ellen is. Mert az auri sacra fames lassan úrrá lett az egész papságon, sőt a szerzetesség nagy részén is.

Ugyancsak a keresztes háborúk eredménye a vallásos igények nagymérvű felfokozása. A Szentföldet megjárt tömegek a kegyhelyeken mély indításokat vesznek a bensőségebb vallásos életre. De szemükbe ötlük egyszermind az a nagy különbség is, amely Krisztus szegénysége s a pápaság hatalma és gazdasága, az apostolok egyszerűsége s az elvilágiasodott papság tobzódása közt fönnáll. Sehogysem tudják a világi uralomra törekvő egyházban s a kincssóvár papságban fölismerni Krisztust s az apostolok utódját. Így tehát a vallási és szociális törekvésekben magára maradt és megértést nem találó nép gyűlölettel telik el a papság ellen és bizalmatlanná lesz Rómával szemben.

A bajon nem segít a számos új rendalapítás sem, mert a régi alapokon épülve nem értheti és nem orvosolhatja az új kor új szellemét. Balanyi szavai szerint: „Tulságosan arisztokrata, lehetőleg távol tartja magát a profán és a laikus világtól. A körötte fölcseperedő és egyre nagyobb ívekben előrelendülő polgári társadalom merész demokratizmusát és törtető mozgékonyosságát megértés nélkül, sőt ellenséges szemmel kíséri, amint hogy hallatlanra veszi bensőbb és intenzívebb vallásos életet sóvárgó kéréseit is. — Ugyancsak a régi eszmékhez való tapadásból következik, hogy az új szerzetesek, még a legmodernebbek is, épen a legégetőbb vallási és szociális szempontokból legakútabb kérdésben, a szegénység kérdésében gondosan kerülnek minden radikális megoldást. . . Ezért a krisztusi szegénység jelszavával fölizgatótt tömegek bizalmatlanul néznek föl rájuk s egyre fokozódó türelmetlenséggel fordulnak az egyház ellen, mely ime legjobb és legnemesebb fiaiban sem tud a tökéletes lemondás és egyszerűség elragadóan szép eszméjéig föllendülni.“ (Balanyi: A szerzetesség története, 206—7. l.)

Ebben a világban lépett föl Szt. Ferenc krisztusi demokratizmusával. Ő maga is e demokrata néprétegből, kereskedő családból származott, s első társai is főképp innen kerültek ki. Így tehát már származásuk is predestinálta őket, hogy ők legyenek a magára maradt népnek első megértő pásztorai. De a nép felé fordította őket főképp nagy emberszeretetük s evangéliumi, apos-

tohi életük. Bár nem tettek különbséget ember és ember között, mégis legtöbbet a városi polgárság s a szegények között forogtak. S ezt teljes eredménnyel teheték, mivel egyrészt radikális szegénységükkel teljes mértékben megnyerték a nép bizalmát és szeretetét, másrészt kiváló életszentségükkel, mély alázatukkal, dalos, vidám lelkületükkel a mélyebb vallásos élet után sóvárgó embereknek a tökéletesség legszebb példáját adták. Bátran mondhatjuk, hogy a ferencrend az első rend, amely a nép vallási s erkölcsi igényeinek kielégítését tűzte ki maga elé célul.

Jóllehet Szt. Ferenc kedvence a szegény s szenvedő ember-
 esvér s köztük is tartózkodik a legszivesebben, föllépése azért a
 nemességre sem volt hatástalan. „Lovagok, hatalmas urak, fejedel-
 mek és királyok ép oly alázattal és szent buzgalommal öltik ma-
 gukra harmadik rendjének bűnbánatra intő sötét öltönyét, mint a
 lenézett, megvetett szegények százezrei.“ (Anima franciscana
 31. l.) Így Szent Ferenc és rendje közvetítő lesz a két gyűlölködő, el-
 nyomó és elnyomott fél között s a forradalomban kitörni készülő
 ellentéteket békés úton kiegyenlíti. (Lásd az assisi nemesség és
 polgárság összebékülését 1210 nov. 9-én. Balanyi: Assisi Szt. Fe-
 renc. 193. l., Jørgensen: i. m. 96-7. l.) A földi javak teljes meg-
 vetésével hirdeti, hogy a vagyon senkit sem emel mások fölé, ha-
 nem az ember igazi értékessége s lelki emelkedettsége a földiek-
 től való függetlenség mértéke szerint igazodik. Ezzel a hatalmaso-
 kat leszállítja képzelt kiváltságuk ember-testeken épült magassá-
 gából és a helyes önértékelés mélyeire vezeti őket, hol aztán meg-
 tanulják becsülni szegény és elnyomott embertestvéreiket. Az egy-
 házi s a világi hatalom ellen lázadó alsó néposztály pedig láva
 a Poverello önkéntes szegénységét és szegénységében is fejedelmi
 lelké, szegénységüket kezdik krisztusi hasonlatosságnak nézni s
 megbékélnek. Míg így demokratizmusuk megtisztul minden forra-
 dalmi elemtől, egyszersmind a szegénység aureolával való öve-
 zése által és az általános embertestveriség evangéliumi gondola-
 tának nagy mérvű terjesztésével hatalmas lendületet is nyer. „A
 Francesco nyomában szegődött mozgalom — olvassuk Balanyinál —
 szárnyakat kölcsönzött a forrongó tömegek lelke mélyén izzó
 demokrata gondolatnak s miután előbb kiveiktette forradalmi
 jellegéből, nagy jövőre hivatott társadalmalkotó erővé nemesítette.
 A franciskánus mozgalom elhatalmasodása egyet jelentett a ke-
 resztény demokrácia térfoglásával.“ (Balanyi: Assisi Szt. Ferenc.
 192. l.) Capponi Gino szerint pedig: „a franciskánus Regula böl-
 csője és egyben megszentelése volt az olaszdemokráciának.“ (U. o.)

Demokratikus a ferencrend kormányzatában is, de mivel ez nem egészen Szt. Ferenc műve, — hiszen a szervezéstől mindig idegenkedett — ezt most nem ismertethetjük.

6. A böjt enyhítése.

Szt. Ferenc előtt el sem tudtak képzelni szerzetes rendet, melynek tagjai húst ennének olyannyira, hogy szinte a szerzetes fogalmához tartozott a hús élvezésétől való megtartóztatás. E tilalmon kívül az egyes rendek szabályai még külön egyes időszakokra is szigorú böjtöt írnak elő, amikor csak egyszer szabad napjában enni. Máskülönben napi kétszeri étkezés volt megengedve.

A rend sajátos viszonyainak megfelelőleg ebben is lényeges változtatást hozott Szt. Ferenc. Jól tudta, hogy állandóan úton levő testvérei ily szigorú böjtöt nem tarthatnak meg s szegénységük is akadályozná őket ebben, mert azt kellett enniök, amit koldulás révén kaptak. Ezért írja a Regulájában: „És a szent Evangélium szerint mindazon eledelből ehetnek, amelyet eléjük tesznek.“ (III.)

A „tudós testvérek“ és a „miniszterek“ természetesen helytelenítették Szt. Ferencnek ezt a rendeletét, mint általában minden lényeges újítását. Ép ezért, míg Ferenc a Szentföldön járt, otthon két vikáriusa — Narni Máté és Nápolyi Gergely — az 1219. év Szent Mihály napi kapitulumon részletes és szigorúbb böjti rendeletet hoztak. Az akkor érvényben lévő szabályok szerint az egyházi böjten kívül csak szerdán és pénteken kellett böjtölniök s csupán Szt. Ferenc engedélyével volt szabad hétfőn és szombaton is. (V. ö. Jörgensen i. m. 196, 346. l.) Ezzel szemben az új rendelet a hétfőt is a szigorú böjti napok közé sorozta, sőt kimondták, hogy a húsevő napokon is csak olyan húst szabad fogyasztani, melyet a hívek a maguk jószántából, vagyis kéregetés nélkül ajánlottak fel. Hasonlóan hétfőn és szombaton ilyen feltétellel engedték meg a tejtermékek használatát. (Lásd Balanyi: Assisi Szt. Ferenc 317. l.) Szt. Ferenc természetesen érvénytelennek tekintette ezeket a rendeleteket, amit tetteleg is megmutatott. Ép asztalnál ült Cattani Péter testvérrel, mikor a szigorított böjtről értesült. Bár az nap az új rendelet értelmében nem lett volna szabad húst enni, mégis megette azt

az Evangéliumra hivatkozva: együtt a Szentírás szavai szerint azt, amit élénk tesznek! (V. ö. Jörgensen i. m, 197. 1.)

A böjtkörűli vitákra vall a Fioretti IV. fejezetének elbeszélése is. A legenda szerint utas ifjú képében megjelenik Illés testvérnek az Isten angyala s kérdést intéz hozzá: „Azt akarom tudni, vajon a szent Evangélium követői megehetik e, mit eléjük tálnak, amint Krisztus mondá tanítványainak; kérdem továbbá tőled, meg van-e engedve bárkinek is olyasmit előírni, mi az evangéliumi szabadsággal ellenkezik? — Illés dölyfösen felelé: Ezt én, igen jól tudom, de nem fogom az orrodra kötni. Menj a dolgodra! — Mondá az ifjú: Náladnál helyesebben tudlam volna felelni a föltett kérdésre. — Fr. Illés ekkor dühösen becsapta az ajtót s az ifjút faképmél hagyta. Aztán gondolkodni kezdett a kérdésem s töprengett, de nem volt képes dűlőre jutni. Ő ugyanis, mint a rend helytartója, az Evangéliumon és Szt. Ferenc Reguláján kívül eső oly szabályzatot alkotott, mely szerint a rendtársaknak tilos volt húst enniök. A kérdés éle tehát nyilván ellene fordult.“ (12—3. l.)

Jellemző a böjti vitákra az is, amit Celanói Tamás beszél el. Egyik esztendőben, mikor a karácsony péntekre esett, Morico testvér azt vitatta, hogy péntek lévén nem szabad húst enni. — „Ha karácsony van, akkor nincsen péntek, — válaszolt reá Ferenc. — Ha a falak húst ehetnének, ezen a napon húst adnék nekik; de mivel enni nem tudnak, hát legalább megkenem azokat hússal!“ (Jörgensen i. m. 245. l.) S: ent hevületében valóban hússal dörzsölte a falakat.

Valószínű az 1220., vagy inkább az 1221. évi nagy káptalanon is heves viták voltak a böjt körül. Ekkor mutatta be ugyanis Szt. Ferenc újabb Reguláját, melyben a böjtről minden biztonnyal úgy rendelkezett, mint előbbi szabályaiban. S mégis, e ránk maradt Regulában szigorúbb böjti rendeletet találunk, ami csak úgy érthető, hogy ez alkalommal, mint annyi másban, úgy ebben is győzött a miniszterek pártja. A harmadik fejezetben ugyanis ezt a böjti előírást találjuk: „Hasonlóképen böjtöljenek az összes testvérek mindszentek ünneptől karácsonyig és vízkeresztől, amidőn a mi Urunk Jézus Krisztus megkezdte böjtölését egészen húsvétig! máskor azonban nem kötelesek böjtölni, mint csak pénteken. És az Evangélium szerint szabadjon nekik minden ételből enniök, amit csak eléjük adnak.“ (Takács: i. m. 52. l.)

Ezzel ellentétben a Regula bullátának böjti rendelete jóval enyhébb, ami világosan mutatja, hogy az előző előírást úgy kény-

szerítették a szelíd lelkű Ferencre. Ez így hangzik: „És böjtl-jenek mindszentek ünnepétől karácsonyig. Azon szent negyven napon pedig, amely vízkeresztől kezdődik és egyfolytában negyven napig tart, amelyet Urunk is megszentelt az ő szent böjtölésével, ha valaki önszántából böjtöl, áldott legyen az Úrtól, aki pedig ezt nem akarja, nincs reá kötelezve. De a másikat, amely húsvétig tart, tartsák meg. Máskor azonban nem kötelesek böjtlöni, mint csak pénteken. Nyilvánvaló szükség idején pedig a testvérek testi böjtre nincsenek kötelezve.“ (U o. c III. 85. l.)

Szt. Ferenc tehát nemcsak a hús élvezését engedte meg a testvéreknek, hanem a régebbi szerzetesek böjti időszakait is nagyrészen eltörölte s ami böjtt meg is hagyott, abban sokkal enyhébb volt. A napi étkezések számát és idejét sem a böjti, sem a húsevőnapokra nem határozta meg, mint azt elődei tették.

Bár ő maga állandó szigorú böjtben és önsanyargatások között élt, testvéreivel szentben mindig páratlan gyöngédséget tanúsított. „Drágalátos testvéreim, — mondja a testvéreknek, mikor egyikük a nagy böjttől majd éhenhalt. — azt ajánlom nektek, hogy kiki vessen számot természetével. Hiszen könnyen lehetséges, hogy egyikőtök kevesebb étellel beéri, mint másikatok. Én tehát semmiképen nem akarom, hogy akinek természete többet kíván, ahhoz legyen köteles igazodni, aki kevesebbrel beéri. Ellenkezőleg azt kívánom, hogy mindenki legyen tisztában természetével s adja meg testének, amire szüksége van, hogy az zavartalanul tudjon szolgálni a léleknek. Mert nemcsak a sokevést kell kerülni, mint testünknek és lelkünknek veszedelmét, hanem a túlzásba vitt böjtt is. Annál inkább kerülnünk kell, mert Isten könyörülő szeretetet akar és nem áldozatot. . . Azt akarom tehát és ezennel meg is parancsolom mindnyájatoknak, hogy szegénységünkhöz képest illő módon gondoskodjatok testetekről.“ (Spec. c. XXVII. i. m. 60. l.)

Ugyanez a gyöngédség nyilvánul meg Ferencben akkor is, mikor tiltja testvéreinek a „szamártestvér“ túlságos sanyargatását. A Fioretti beszéli el a következő jelenetet a gyékényes káptalanról. „Ugyanebben a káptalanban Szt. Ferenc tudomására hozták, hogy számos atyafi vezeklőpáncélt és vasövet visel meztelen testén, ami miatt sokan betegeskednek, néhányan már meghaltak és sokan akadályoztatnak az imádságban. Ezért Szt. Ferenc, mint okos atya, a szent engedelmességre megparancsolta, hogy valakinek vasból való vezeklőpáncélja vagy vezeklő öve

volna, tenné lábaihoz. És így is történt. Megszámlálták és jó ötszáz vaspáncélt és ennél több részint karra, részint derékre való övet olvastak össze úgy, hogy egész kis halom támadt belőlük és Szt. Ferenc valamennyit elkobozta.“ (XVII. i. m. 49. l.)

7. Szent Ferenc és a liturgia.

A bencés rend a mennyei fönységében trónoló Krisztus-király földi udvarnépének tekinti magát. Ezért fő hivatásának tartja, hogy az isteni Fönségnek megadja az őt megillető hódolatot, mely legszebben a liturgikus imádságban, főképp a zsolozsma ünnepélyes végzésében fejeződik ki. A zsolozsma a szerzetesi élet központjává lesz, azaz tényleg opus principale, melynek semmi sem helyezhető elébe. A szerzetesek éjjeli álmát s nappali munkáját hétszer szakítja félbe az „opus Dei„ -re hívó harangszó, hogy ünnepélyes imáikkal hódoljanak mennyei királyuknak. — E szent és magasztos liturgikus szellem átszállt a testvérendekre s az újabb alapítású szerzetekre is olyannyira, hogy a szerzetesség egyetemes tulajdonságává lett.

Szt. Ferenc azonban nem az uralkodó Krisztus-királyt, hanem a szegény és a szenvedő Istenembert látta meg, akit legjobban szegény és szenvedő embertársaiban tud szolgálni. Ezért nála a liturgikus ima, a zsolozsma háttérbe szorult, s az első helyet a lelkiileg beteg embertestvér ápolása, az apostoli munka töltötte be, mely neki époly „opus Dei et principale“, mint a liturgikus ima a megelőző rendekben.

Jóllehet Szt. Ferenc a zsolozsma közös végzését még megtartotta, de a nagy külső munkára való tekintettel nem a szerzetes rendek karimái közül választott, melyek roppant hosszúak voltak,³ hanem azt írja elő Regulájában: „Clerici faciant divinum officium

³Igy pl. Szt. Benedek előírása szerint: „Az első és második Nocturnusban recitálnak hat-hat psalmust és négy-négy lectio-t, a harmadik Nocturnusban pedig 3 Canticum-ot és 3 lectio-t. — Hogy milyen hosszúak voltak ezek a lectio-k, elég hivatkoznom Szt. Caesarus regulájára: ahol a lectio-kra nézve így rendelkezik: „Legat frater tria folia, legat alia tria folia et levet se“, vagyis pihenjen meg. A szerzeteseknek pedig valami csendes kis kézimunkát rendelt el a lectio-k alatt, nehogy elaludjanak; amit — tekintve az éjtszakai időt és a lectio-k hosszúságát, bizony nem lehetett volna valami nagyon rossz néven venni.“ (Unghváry i. m. 62. l.) Igen hosszú volt még a prima is, mely után a Capitulum következett. „Az ősi bencések

secundum consuetudinem sanctae Romanae Ecclesiae.“ (III. feje.) Rómában ugyanis a pápai sacellumban az officiumnak ekkor egy lényegesen rövidebb s teljesen új formáját recitálták, melyet a régihez viszonyítva méltán neveztek breviáriumnak. Erre a rövidített officiumra azonban csak az udvari papságnak volt engedélye, mely túl volt terhelve teendőkkel; míg Róma többi temploma a régi mellett kényszerült maradni. Az officiumnak ez a formája „secundum consuetudinem“ vagy „usum curiae Romanae“ név alatt volt ismerős s erre hivatkozik Szt. Ferenc is, mikor „secundum consuetudinem Ecclesiae Romanae“ teszi kötelezővé a breviárium végzést. (V. ö. Unghváry i. m. 8-9. l.; Mihályfi i. m. 299-300. l.)

A testvéreknek erre a rövidített s egyszerű zsolozsmára nagy szükségük is volt, mert számtalanszor kényszerültek vándorlásaik közben csak úgy az úton végezni a breviáriumot. „Ha gyalogszerrerrel járta a világot, — beszéli Szt. Ferencről a Speculum — mindig meglassította lépteit mikor breviáriumozni akart. Happedig betegsége miatt lovagolt, előbb leszállott a lóról s úgy mondotta el a breviáriumot.“ (C. XCIV. i. m. 147. l.)

Természetes, a zsolozsma végzésében elmaradt a sok ceremóniális előírás is s így elvesztette ünnepélyes komoly jellegét, de ezt bőven kárpótolta az a bájos naivitás, mely helyébe lépett s mely oly elragadóan kedvessé teszi Isten szegénykéjének, „az együgyű és idióta“ Ferencnek az alakját. „Egyszer igen heves zápor támadt — mondja Ferencről a legenda — s ő betegségétől és a végső szükségétől kényszerítve lóháton haladt az úton. Mikor már egészen csuromvíz volt, leszállott és hozzá látott a breviáriummondáshoz. És amint ott állott az útfélen szakadó esőben, olyan lángoló buzgósággal és tisztelettel végezte imádságát, mintha csak a templomban vagy cellájában lett volna.“ (U. o.) Bizony az első idők egyszerűségében többször végezték a testvérek a zsolozsmájukat így az Isten szabad ege alatt, mint a templomok szentélyében. Megtörtént az is, főképp a remeteségekben, hogy nem akadt breviáriumuk sem. A Fioretinek egyik megkapóan szép legendája beszél el egy ilyen esetet. „A Szerzet kezdetén

ugyanis, miután reggel 6 órakor a Prima-t a kóruson elvégezték, párosan a Capitulum-i harangszó mellett és felhangon imádkozva a capitulum-i terembe vonultak. Ősi szokás szerint ilyenkor olvasták a másnap megünneplendő szentek életét, ilyenkor tartott az apát exhortatiót, ilyenkor volt a culpa, majd ki lett osztva a napi munka és benedictio-val szétosztottak.“ (U. o. 71. l.)

Szt. Ferenc egyszer Leó testvérrel oly kolostorban tartózkodott, hol nem volt könyvtük, melyből a zsolozsmát elolvashatták volna. Azért is, mikoron az éjféli könyörgés órája elérkezett, Szt. Ferenc így szólt Leó testvérhez: Drágalátosom, nincs breviáriumunk, melyből a vecsernyét végezhetnők, de hogy az időt mégis Isten dicséretével töltsük, én majd előmondok valamit, te pedig úgy felelgetsz arra, amint utasítalak...“ (C. IX. 27. l.) Így „breviáriumoztak“ sok könnyhullatással és lelki vigasztalással egészen napkelteig. — Jellemző az is, amit Eccleston az angol testvérekről jegyzett föl. A rendkívüli öröm néha még a templomban is anynyira elragadta őket, hogy miatta a karimát sem tudták elvégezni. (Lásd: Jörgensen i. m. 227. l.)

Azonban helytelenül ítélne az, aki az elmondottakból azt következtetné, hogy Szt. Ferenc előtt az officium divinum s annak megfelelő közös végzése nem lett volna fontos. Egy levele maradt ránk, melyben így ír a generális káptalanhoz s az összes testvérekhez. „Azért mindenre kérem, amint csak képes vagyok, a miniszter generálist, az én uramat, hogy sértetlenül tartassa meg mindenkivel a Regulát és hogy a papok Isten előtt buzgón mondják el a zsolozsmát, nem a hang dallamosságára figyelve, hanem az elmének összhangzatosságára, hogy a hang az elmével egyezzek, az elme pedig Istennel, hogy az elme tisztaságával tetszhessenek Istennek, nem pedig hogy a hang pajkosságával a nép füleit csiklandozzák.“ (Takács i. m. 134-5. l.) Mintha csak Szt. Benedeket hallanók, kinek liturgikus programja szintén ez volt: *ut mens nostra concordet voci nostrae.* (Szent Benedek Regulája. c. XIII.)

E szavakból láthatjuk, hogy mennyire szívén viselte Szent Ferenc a közösen végzett zsolozsmát; azonban ez nem gátolhatta meg őt abban, hogy ki ne mozdítsa a liturgikus imát abból az elsőségből és főségéből, amelyben a megelőző szerzetes rendeknél volt. Ezáltal Szent Ferenc az ima, a kontempláció mellé fölemelte az aktív, apostoli életet, mint avval egyenrangút, sőt bizonyos mértékben előbbrevalót s így utat nyitott a szerzetességnek a nagyobb mérvű külső munkásságra. Ebben van Szt. Ferenc liturgikus újításának szerzetesség történeti nagy jelentősége.

8. Az első lelkigyakorlatok.

Szt. Ferenc — mint mondtuk — kihozta a szerzetességet abból a szent magányból és visszavonultsághól, amelyben az önmegszentelés és Istendicsőítés magasztos munkáját végezte s beállította az apostoli élet lázas tevékeny munkakörébe. Bár a lélek-remete a test-testvér cellában állandó imádságban és elmélkedésben él, mégis tapasztalnia kell, hogy a kóbor apostoli élet kikifárasztja és ellankasztja égfelé szárnyalásában. Ezért látjuk, hogy Szt. Ferenc és jó testvérei időnként megszakítják apostoli útjukat, s az erdők mélyén, hegyek barlangjaiban csendes imába merülve az isteni kegyelem friss forrásvizéből igyekeznek fölüdíteni tikkadt lelküket. Így mindenütt, amerre Ferenc járt, apostolkodott, ott találjuk azokat a kis remeteségeket is, ahová annyira szeretett időnként visszavonulni. „Assisi mellett Carcerix, San Urbano Narni mellett, Rieti mellett Fonte Columbo, Bordo San Sepolcro mellett Monte Casale, Cortona mellett Celle, Nittiano mellett le Coste, Chiusi mellett Sarteano, Casentino völgyében La Verna . . .” (Jörgensen i. m. 71. l.) tanuskodnak a kisebb testvérek imádságos áhítatáról.

Sok bájos legendát őrzött meg a Fioretti a remeteségben töltött kedves napokról. A legszebbek egyike az, amelyik elbeszéli, hogy miként bőjtölt Szt. Ferenc negyven nap és negyven éjjel a perugiai tó egyik szigetén, mikor egész tápláléka csak félkenyérből állt. „Mint hogy hiába keresett hajlékot. — mondja a legenda — melyben meghúzódhatott volna, egy a bokroknak és cserjéknek buvóhely — vagy gunyhóyszerű összefonódásából keletkezett, sűrű bozótba vonult s abban imádkozott és elmélkedett a mennyei dolgokról. Itt maradt az egész nagybőjtben a nélkül, hogy ivott s félkenyéren kívül egyebet evett volna.” (C VII. i. m. 20. l.) — Egy ily szent magányban annyira megragadta a remete élet szépsége, hogy komolyan kételkedni kezdett hivatásában. „. . .Törte a fejét és kétségeskedett. — beszéli el a Fioretti — vajjon mit kelljen tennie: imádságnak éljen-e csupán vagy némelykor prédikáljon is s égett a vágytól, hogy e tekintetben megtudja Isten akaratát.” Ezért elküldte Masszeuszt Klára szórorhoz és fráter Szilveszterhez, hogy tudakolják meg, vajjon mit akar az Isten. A visszatérő testvért térdénállva halgatta, ki így szól: „Krisztus Szilveszter fráternek is, Klára szórornak is és társnőinek is tudára adta és kinyilatkoztatta akaratát, hogy a világba

indulj prédikálni, mert nemcsak önmagadért, hanem a mások üdvösségéért választott ki téged. — Szent Ferenc e feleletből tisztán látta Jézus Krisztus szándékát, azért nagy buzgósággal felegyenesedett s mondá: Menjünk Isten nevében!” (C. XVI. i. m. 40—1. l.)

Jóllehet a remeteélet kísértéseit már legyőzte s teljesen tudatában volt apostoli hivatásának, a szent magány csendes szemlélődésétől mégsem tudott egészen elszakadni. Az édes Üdvözítő példája lebegett ebben is szeme előtt, aki bár azért jött, hogy prédikáljon (Márk 1, 38.), mégis gyakran visszavonult egy-egy puszta helyre vagy valamely hegyre imádkozni. (Márk 6, 32.; Máté 14, 23.) Nagy szükségét is érezték a testvérek ennek a magányba vonulásnak, mivel a világban való vándorlásnak megvolt az a veszélye, hogy — mint Szt. Ferenc szokta mondani — a lélek lábai beporozódnak. (V. ö. Jørgensen i. m. 334. l.) Ezért Szt. Ferenc mindig örült annak, ha testvérei az apostoli munkát kis időre megszakítva remeteségbe vonultak; sőt külön kis Regulát is írt „A remeteségben való szerzetesi tartózkodásról.”

A remeteségben — írja e szabályzatban — legfeljebb négyen legyenek együtt. „Kettő közülük képviselje az édesanyát, akiknek legyen két gyermekük, vagy legalább is egy.” Az anyák „kövessék Márta életét, a másik kettő Mária Magdolnáét.” Akik Mária szerepében élnek „igyekezzenek megtartani a csendet, valamint mondják el az imaórákat és keljenek fel a matutinumra; mindenk fölött, keressék Isten országát és az ő igazságát.” (Luk. 12, 31.) „S azok a testvérek, akik az édesanya szerepét töltik be, törekedjenek távol maradni minden személytől és saját örök engedelmessége alatt tartóztassák távol fiaikat minden személytől, hogy senki ne beszélhessen velük. S e gyermekek ne beszéljenek más személlyel, mint csak édesanyjukkal és örükkal, midőn őket meglátogatja Isten áldásával.” A gyermekek, amikor jólesik nekik, kérhetnek édesanyjuktól „szegény gyermekek módjára, Isten szerelméért, alamizsnát.” — „A gyermekek pedig néha vegyék fel az édesanyák szerepét, amint alkalmasint bizonyos időre nekik úgy tetszik. És ők is szorgalmasan és pontosan iparkodjanak betartani az előbb mondottakat.” (Takács i. m. 99-100. l.)

Mi ebben a kis Regulában az első lelkigyakorlatos szabályzatot látjuk. Az elsőt, mert azelőtt ilyen nem volt s nem is lett volna rá szükség, mivel a szerzetesek állandó magányban, lelki-gyakorlatban éltek. Azért mondja Szt. Ferenc is e szabályzat első

pontjában: „Azok, akik szerzetesek módjára remeteségben akarnak élni...“, mert szerzetesnek lenni s világtól elkülönült életet élni egyet jelentett. Hogy pedig e szabály lelkigyakorlatozóknak készült s nem állandóan remeteségben élő testvéreknek, az Szt. Ferenc életéből egészen bizonyos. Tudjuk ugyanis, hogy többször töltötte be mind az anya, mind a gyermek tisztjét. „Dico tibi, fili mi, sicut mater,“ írja Leóne testvérnek, kivel sokszor tartózkodott a remeteségben. S Celanói Tamás Illérről így ír: „Frater Helias... quem loco matris elegerat sibi (Franciscus).“ (Jörgensen i. m. 349-50. l.) Márpedig Szt. Ferencről ugyancsak biztosan tudjuk, hogy főhivásának az apostolságot tekintette s élte végéig apostolkodott is. — És valóban, ebben a kis szabályzatban minden megvan, ami a lelkigyakorlat fogalmához tartozik: visszavonulás a külső munkától és az emberektől, csend-hallgatás, imádság s elmélkedés az Isten országáról s az ő igazságáról. Vagyis mint igen szépen mondja Szt. Ferenc, éljék Mária életét csendes szemlélődésben ülve az Úr lábánál. — Szt. Ferencet tehát méltán tiszteljük, mint a mai értelemben vett lelkigyakorlatozás kezdeményezőjét.

III. Rendalapításának hatása.

Szt. Ferenc szerzetességtörténeti jelentősége ugyanaz, mint Szt. Benedeké. Amint a bencés Regula hétszáz éven át irányítója volt a szerzetességnek, úgy Szt. Ferenc rendalapítása is már hétszáz év óta típusa minden újabb szerzetesi alakulatnak.³ Az újabb rendek, illetve társulatok mind szakítanak a monasztikus életfelfogással s az ő nyomába szegődnek. A kontempláció mellé mint egyenrangút előléptetik az aktivitást. Ferencről eltérést ebben legfeljebb csak annyiban mutatnak, hogy míg ő általában a lelkek üdvét célzó munkát írta elő, addig az új alapítások nagy specializálódást mutatnak a munkakört illetőleg. A szegénységben is sokat tanulnak a Poverellótól; ha radikális fölfogását nem is követik egészen, de a nagy birtokot ők is akadálnak tekintik s tiltják. Az újabb alakulatok mind a városokban keletkeznek s nagy mozgékonyra törekszenek. A külső munkára való tekintet-

³„Minden utánna létesült rend bőven merített az ő szelleméből, minden hitbuzgalmi élet az ő örökségén gazdagodott azóta.“ (Bangha Béla: Assisi Szentje. Magyar Kultúra. 1926, okt. 482. l.)

tel a közös karimával teljesen felhagynak s bőjtöt vagy önsanyargatást egyáltalán nem írnak elő. Jellemzi őket még a Szentszékkel szemben való nagy alárendeltség s az Egyház ügyeiért égő buzgalom, amiben szintén Szt. Ferenc nyomdokain haladnak.

Hogy azonban állításainkkal ne csak nagy általánosságban mozogjunk, azért röviden megpróbáljuk bemutatni ezt a hatást főképp Szt. Domonkos és Szt. Ignác alapításában. Azért választottuk e két szent alapítót, mert az előbbi, mint Szt. Ferenc kortársa s korának Szt. Ferenc után legnagyobb rendalapítója, az utóbbi pedig mint az újkor legnagyobb s legegényibb társulatának megalkotója, legalkalmasabbak arra, hogy rajtuk keresztül szemléljük az új szerzetesi típus hatását s így Szt. Ferenc rendalapításának jelentőségét.

Szt. Domonkos rendalapításának kezdetén a régi hagyományokhoz híven a monasztikus életberendezkedést követte. Így pl. rendjének megengedte, hogy birtokai legyenek; testvéreinek működését egy helyhez, a prouille-i kolostorhoz, illetve egy egyházmegyéhez, a touloseihez kötötte. Azonban mindebben hirtelen, ugrásszerű változás állott be, amikor megismerkedett Szt. Ferencel s rendjével. Szt. Domonkos azonnal fölismerte a helyhezkölttség feloldásának nagy előnyét s a kisebb testvérek vándorapostolsága nyomában fölújult vallásos buzgóságot. Azért mikor Rómából — ahol a Poverelloval megismerkedett — visszatért övéihez, ő is szétküldte testvéreit a világba prédikálni. A prouille-i testvérekre ez valósággal villámcsapásként hatott, mivel minden előkészítés nélkül történt. „Teljesen váratlanul érie őket az az elhatározás, mely nemcsak megszokott otthonukból szakította ki, hanem egészen új feladatok elé állította őket.“ (Balanyi, Anima Franciscana. 98. l.) Így tehát a stabilitas loci megszüntetése s a vándorapostolság életbeléptetése Szt. Domonkos rendjében ferences hatásra történt.

Ennél azonban sokkal szembetűnőbb Szt. Ferenc hatása Szt. Domonkosra a szegénység értelmezésében. Szt. Domonkos ugyanis a régi rendek nyomán csak az egyéni szegénységet ismerte, míg a közösség számára nemcsak állandó jövedelmet, hanem fekvősegeket is megengedett. Még egy 1218-ban kelt pápai bullában is találkozunk a rend birtokaira vonatkozó rendelettel. — A szegénység ily felfogásában is egész hirtelen, minden előzménynélküli változás állt be az 1220-i bolognai káptalanon. (Ez év tavaszán ismerkedett meg Szt. Domonkos Szt. Ferencel) Ekkor ugyanis a rend teljesen magáévá tette a szentferenci szegénysé-

get, mi által igazi kolduló renddé lett. — A szegénység radikális fölfogása, a stabilitas loci megszüntetése s a vándorapostolkodás azok a fővonások, melyek teljes bizonyossággal az Assisi Pátriárka hatása alatt alakultak ki a dominikánus rendben.⁴

A XVI. században a szerzetesség fejlődésének új fázisához ér. Egymás után alakulnak meg a szerzetes társulatok, az úgynevezett clerici regulares, szabályozott papok. Mint nevük is mutatja, állapotukban igen elhajolnak a hagyományos értelemben vett szerzetességtől s mintegy átmenetet képeznek a világi pap-ság felé. Azonban a szerzetességnek ez a változata jöllehet sok egyéni vonást tud felmutatni, mégsem annyira új és tipikus, hogy a megelőző rendekből s különösen a ferencrendből, legalább is fővonásaiban le ne tudnók vezetni. Ezek közül a társulatok közül, mint említettük, különösen csak Szt. Ignác alapításával szándékunk foglalkozni, mint a kor legnagyobb s legegényebb szerzetével. Ha a ferences hatást ennél kimutattuk, úgy azt bátran állíthatjuk már a többi alapításról is. Természetesen nem gondolunk itt szolgálhatásra vagy utánzásra, csupán azt akarjuk kimutatni, hogy a szerzetességnek ez az alakulata nem merőben új, hanem a szentferenci gondolat tovafejlesztése a kor viszonyaihoz alakítva.

Mindjárt Szt. Ignác célkitűzése s Szt. Ferenc alapelve között nagy hasonlóságot látunk. „A Társaság feladata — olvassuk a Jézus-társaság konstitúciójában — nemcsak kinek-kinek saját lelke üdvének és tökéle ességének élni az isteni kegyelemmel, hanem ugyanazzal felebarátaink üdvén és tökéletesedésén is teljes odaadással fáradozni.“ (Jablonsky i. m II. k. 382. l.) Minthacsak a „non soli sibi vivere, sed et aliis proficere“ szentferenci elv más szövegezését olvassuk. Céljuk elérésére majdnem ugyanazon eszközöket használják, mint a ferencesek: prédikálnak, gyóntatnak, bel- és külföldi missziókat tartanak. Új az ifjúság hivatásos nevelése s a lelki gyakorlatok tartása világiak számára. Azonban ezt is úgy tekinthetjük, mint a Szt. Ferencről a szerzetesi munkakörbe fölvett aktivitásnak szélesebb körű kifejtését.

Nagy mértékben magáévá teszi Szt. Ignác Poverello eszméjét a szegénységben is. Egész határozottsággal kimondja konsti-

⁴A franciskánus mozgalom hatását Szt. Domonkosra kimerítően tárgyalja Balanyi: Szt. Ferenc és Szt. Domonkos című dolgozatában, mely: Anima Franciscana műben található. Állításainkat innét vettük.

túciójában, hogy „A professus-házak nem birhatnak állandó bevételekkel, hanem tagjaiknak alamizsnából kell élniök.” (U. o. 393. l.) Ez alól csupán a kollégiumokat veszi ki, melyeknek lehet birtokuk vagy biztos jövedelmük, mégpedig nem elsősorban világi gyermekek oktatása és nevelése végett, hanem a Társaság tanuló rendtagjainak szükséglete miatt.” (U. o. 374. l.) Szempon-tunkból igen érdekes a konstitúciónak az az előírása, mely szerint „a Társaság tagjai a miséért vagy más lelki működésükért ellenszolgáltatásként pénzt nem fogadhatnak el.” (U. o.) A fölvé-telre jelentkező ifjúhoz a többek között ezt a kérdést kell intézni: „Kész-e ön, ha a szükség úgy kívánná, kenyerét Jézus Krisztus szeretetéért ajtóról ajtóra koldúlva keresni?” (Karcsú Arzén i. m. III. k. 191. l.) S hogy az ifjú szerzetes erre való készségét be is bizonyítsa, előírja Szt. Ignác az új szerzeteseknek az egyhavi vándorutat „pénz nélkül s kéregetve, hogy megszokják a halás, étkezés kényelmetlenségeit és nem az emberi eszközökbe, hanem csak Istenbe vetni bizalmukat.” (Jablonkay i. m. 384. l.) A Társa-ság mindenegyus tagjának kötelessége utiköltség nélkül is teljesí-teni a pápai küldetéseket. (U. o. 393. l.) — Szinte szembeszökő mindebben Isten szegénykéjének a hatása; hiába is akarná valaki ezt elvitatni, eldisputálni nem lehet.

Szt. Ferencnek a Szentszék iránti mély hódolatát s alázatos engedelmességét látjuk kivirágozva a Jézus-társaság professzus tagjainak negyedik fogadalmában, melyben kötelezik magukat, hogy ellenmondás és vonakodás nélkül mindenüvé elmennek, ahová a pápa küldi őket.⁵ — Míg Szt. Ferenc a külső munkára

⁵ Szeráfi Atyánk megjelent III. Ince pápa előtt s rendjének jóvá-hagyását kérte, holott ezt nem kellett volna tennie, mert addig rendet (szerzetet) pápai jóváhagyás nélkül is lehetett alapítani. Így más nem kény-szeríthette őt erre a nagyjelentőségű lépésre, mint az okos s alázatos szent-nek Isten Egyháza, a szeretett Üdvözítő helyettese iránt érzett mélységes tisztelete. Ez az újszerű lélek készítette, hogy magának a pápának a kezébe tegye le az engedelmesség fogadalmát. Sőt követőit is hasonlóra kötelezte: „Ferenc testvér engedelmességet és tiszteletet ígér Honóriusz pápa úrnak és törvényes utódainak, úgyszintén a Római Egyháznak. S a többi atyafiak kötelessége Ferenc testvérnek és az ő utódainak engedel-meskedni.” (III. Regula. Takács i. m. 82. l. — Az I-ső Regulában pedig ezt találjuk: „Ferenc testvér s mindaz, aki e szerzetnek feje lesz, ígérjen en-gedelmességet és tiszteletet Ince pápa úrnak és az ő utódainak.” I. m. 46. l.) De ezzel nem elégedett meg! Hanem *teljesen új módot* talált ki, mellyel rendjét örökre az Egyház kebelében való megmaradásra, a Szentszéknek föl-tétlen kijáró s megadandó engedelmességre akarta kényszeríteni. „Az en-

való tekintettel rendjének a legrövidebb zsolozsmát írja elő a kórus megtartásával, addig Szt. Ignác ugyanazon okból már a közös karimát is megszünteti. Míg Szt. Ferenc a bűjtben lényeges enyhítéseket tesz s a szigorú önsanyargatást eltiltja, addig „Szt. Ignác nem ír elő a szerzetben semmiféle, sem közös sem magánvezekléseket vagy testi sanyargatásokat.” (U. o. 403. l.) A kormányzatban Szt. Ignác is a központiséget választotta, mint Szt. Ferenc. Az ő kolostorai is nagyon természetesen a városokban épülnek s tagjaiban ugyanazt a mozgékonyt igyekszik kinevelni, amire már Szt. Ferenc is törekedett.

* * *

Az eszme, mely 700 éve immár, hogy Szt. Ferenc lelkében kigyúlt, az idők távlatán át mit sem homályosult: ma is mint égő és világító szövétnek áll a szerzetesrendek előtt s hatása a jövő alakulásokra beláthatatlan: tüze nem hamvadt: ma épúgy vonz és emel, békít és szelídít, akár a Poverello életében. A sokaktól megállapított hasonlóság kora és korunk közt a legfőbb bizonyíték, hogy a ma kínos problémáit is Ő van hivatva megoldani és ha erre rendje nem képes, ennek az okát csakis az eredeti elgondolástól való elhajlásban kell keresnünk. Minél jobban visszatérünk s mélyebben merülünk el a 700 éves anima franciscana tüz-tengerében s minél többet merítünk belőle, annál modernebbek és korszerűbbek leszünk. Csakis ennek a léleknek bennünk való kitüzesedése és újra élése által teljesülhet szentéletű püspökünknek, a nagy Prohászkanak jóslata: a jövő század papja a franciskánus!

Fr. Krizosztom.

gedelmesség erejénél meghagyom a minisztereknek, hogy kérjenek a pápa úrtól egyet a római Anyaszentegyház bíborosai közül, aki *kormányzója*, *védője* és *javítója* legyen e szerzetnek, *hogy mindenkor alattvalói és alávetettjei legyünk az Anyaszentegyháznak . . .*” (III. Regula. Takács i. m. 92. l.) Ezt a Végrendeletében is így jellemzi: „aki *ura*, *védője* és *javítója* az egész szerzetnek.” (U. o. 96. l.) Minthogy pedig a bíboros *ura* volt a rendnek, azért teljes joghatósággal rendelkezett a tagok fölött (így ez a joghatóság jóval nagyobb volt akkor, mint ma). — Ki ne látná ebből az egyikét mondathól is, hogy a későbbi szerzeteseknél, társaságoknál stb. a tagoknak az Egyházhoz való különös ragaszkodásuk, kapcsolódásuk (most már *minden* rendnek stb. van bíboros-védője!), mely esetleg külön fogadalomban is juthat plasztikusabb kifejezésre, nem is új dolog, hanem már az új szerzetesi típust megteremtő egyszerű, de mélységesen katolikus Ferencnek a lelkéből fakadt s forrásozó evangéliumi gondolat: „aki titeket hallgat, engem hallgat, és aki titeket megvet, engem vet meg!” (Luk. 10. 16.)

A hármás út

v. másként

A szeretet tüze.

S. Bonaventurae: Op. Omn. VIII. pag. 1—18.

(Ötödik, befejező közlemény.)

III. Fejezet.

A szemlélődésről, amelyben az igazi bölcseséget megszerezzük.

6. § A lelki előhaladásnak más kilencfokú megkülönböztetése.

9. Fontold meg, hogy megszentülés folyamatát a három szentségi állapotnak megfelelően a háromszoros három különbözőség szerint is feloszthatjuk. A bűnbeesés után ugyanis három dolog szükséges az embernek: a keserű bánat, a hálás lelkület és a hasonlóság. Ha az ember bűnbe nem esett volna, elegendő lett volna a hálás lelkület és hasonlóság is; a hála a nyert kegyelmekért, a hasonlóság az igazságért. Most azonban orvoslás végett szükséges a keserű bánat is. A bűnt ugyanis csak az önmegsemmisülő bánat törli el.

A keserű bánatban mérlegeljük a bűneinkből kifolyó sok bajt, megemlékezünk Krisztus gyötrelmes szorongatásairól és felebarátaink sokféle nyavalyájára orvoslást kérünk.

A hálás lelkület: a teremtésünkből kifolyó jótéteményeken való csodálkozást, a bűn kiengesztelése miatt az érdemek megsemmisülését és a pokol torkából való kiszabadításunk miatt a hálaadást foglalja magában. A teremtés: Isten képmására történt, a megváltás: Krisztus vére árán, és a pokolból-kiragadás: a menny magasságáig emelte az embert.

A hasonlóságban az igazságot kutató tekintet irányuljon a magasabb dolgokra, a szeretet áradjon szét a kívül levőkre; és legyen meg a belső dolgokra vonatkozó férfias cselekvésmód. Így emel magad fölé az igazságot kutató tekintet, az isteni dol-

gokat szemlélő értelem, a mindenséget vizsgáló tudomány és az értelmi ítéletekről lemondásra készülő élő hit. (II. Kor. 10, 5.) — Hasonlóképen a kívül levőkre a szeretet érzelmével történő kiáradás akkor lesz meg, ha kívánjuk a mennyei gyönyörűségeket: ez a bölcsesség; akkor, ha magunkhoz öleljük az eszes lényeket: ez pedig a barátság; és végül akkor, ha megvetjük a testi gyönyöröket: s ez a mértékletesség.

Meg kell szerezned végül magadban a férfias cselekvésmódot azáltal, hogy serényen keresed a nehéz dolgokat, nagylelkűen gyakorlod a dicséreteket és alázatosan a megvetett dolgokat választod.

10. A keserű bánatnak, amelyben önmaga miatt bánkódik a lélek, fájdalommal teljesnek kell lennie: a bűn miatt reád, Krisztusra és felebarátodra nehezede sok baj miatt — A Krisztussal együttérzés tiszteletteljes félelemmel töltsön el a még most ismeretlen, de az időt, napot s órát tekintve biztos ítélet miatt. — A mindig kész védelmeződbe: Istenbe, Krisztusba és a szentek közbenjárásába vetett bizalom tegye hangossá felebarátod érdekében fohászoló könyörületes irgalmat.

A hasonlóság által történő felvilágosulást is három elem alkotja. A: első igazság szemlélete: irányuljon a megfoghatatlanságra, áradjon ki az érthetőkre és fogadja megsemmisüléssel a hit igazságait. — A szeretet irányuljon Istenre, áradjon szét felebarátaidra és a világgal szemben legyen tartózkodó. — A férfias cselekvés legyen kész a tanácsok teljesítésére, táruljon ki a közölhetőkre és a megvetett dolgokat illetőleg semmisüljön meg önmaga előtt.

A halás lelket tökéletességében szintén három lelki megnyilvánulás van: a jótétemények hasznosságának a megfontolásából dalra készülő éberség, a nyert javak értékének megfontolása-kor az ujjongásig örvendező vidámság és az adományozó bőkezősége miatt ölelésre-siető jóakarát.

7. § Az isteni dolgok kettős szemlélete.

11. Jegyezd meg, hogy az igazságot kutató tekintetnek a felfoghatatlanságra kell irányulnia. Ilyen pedig elsősorban a Szentháromság titka. Ezt kell tehát szemlélnünk, mégpedig kétféleképpen, az állítás és a tagadás útján. Az előbbiről Szent Ágoston

(De Trin. L. V. s köv. könyvek.), az utóbbiról ál-Dénes beszél (Mystica Theolog. I. 2. §.-tól végig.)

Az állítás által megértjük, hogy az Istenben egyes tulajdonságok közösek, némelyek sajátlagosak, mások pedig tulajdoni ottak. Ez utóbbiak a két előbbi közt foglalnak helyet. Vedd észre tehát és szemléld, — ha tudod — az Istenben a közöstulajdonságokat és lásd, hogy ő az első lényeg, a tökéletes természet és a boldog élet; ezeknek szükségszerű következményei vannak. — Nézd továbbá s lásd, — ha ugyan képes vagy erre — hogy ő a folyton jelenben élő örökkévalóság, a mindent betöltő egyszerűség és a mindeneket mozgató nyugalom; ezeknek is vannak következményei és természetes kapcsolódása. — Lásd végül, hogy az Isten megközelíthetetlen fény (I. Tim. 6, 16.), változatlan értelem és elfoghatatlan béke. Ez nemcsak az egylényegűséget fejezi ki, hanem a három személyt is. A fény ugyanis — mint szülő — szüli a ragyogást, s a fény s ragyogás együtt lehelli a meleget: úgy, hogy a meleg mindkettőtől származik, ámbar nem úgy, mint a gyermek szülőjétől. Ha tehát az Isten megközelíthetetlen fény, amelyben a ragyogás és a melegség lényeg és személyiség, akkor az Istenben befoglaltatik az Atya, a Fiú és a Szentlélek; s ez már az isteni személyek sajátlagos tulajdonsága. Az értelem is mint ok létrehozza önmagából az igét s kettőjükből ered a szeretet ajándéka. S ez minden tökéletes értelemben föllelhető. Ha tehát az Isten változatlan értelem, világos, hogy az isteni lényegben bennevan az első Ok, az örök Ige, és a tökéletes Ajándék: s ez szintén az isteni személyek sajátlagos tulajdonsága. — A béke is többféle kapcsolatot foglal magában. Kapcsolódásra csakis a hasonlók alkalmasak. Semmi sem lesz azonban teljesen hasonló a másikhöz, hacsak az egyik a másiktól vagy mindkettő egy harmadiktól nem ered. Az Istenben azonban nem eredhet mindkettő ugyanolyan módon, épen ezért hogyha Benne igazi a béke, szükséges, hogy meglegyen az első eredet, a képmás, s mindkettő kapcsolódása.

12. Vannak továbbá az Istennek tulajdonított milyenségei is. Ezek közül az első: az egység, igazság és a jóság. Az egységet az Atyának tulajdonítjuk, mert ő az eredet alapja, az igazságot a Fiúnak, mivel ő a képmás, és a jóságot a Szentléleknek, mely az előző kettő kapcsolódása.

A tulajdonított tulajdonságok második csoportja: a hatalom, a bölcsesség és az akarat. A hatalom az Atyáé, mivel ő az első

Ök; a bölcsesség a Fiút illeti, mert ő az Igé, és az akarat a Szentléleké, lévén ő az Ajándék.

A tulajdonított tulajdonságok utolsói: a magasság, szépség és az édesség. A magasság — egységéből és hatalmából kifolyólag — az Atya sajátja. Nincs ugyanis magasság, ha az nem kiváló és egyetlen hatalom. A szépség a Fiút illeti: igazsága és bölcsesége miatt. A bölcsesség ugyanis az eszmék sokaságát, az igazság pedig az egyenlőséget foglalja magában: mert a „szépség ugyanis nem más, mint a számbeli egyenlőség“. Az édesség a Szentléleké, mivel ő az akarat és a jóság. Ott, ahol a legfőbb jó kapcsolódik az akarattal, ott a legnagyobb a szeretet és túlradó az édesség. — Az Istenben tehát félelmetes magasság, csodás szépség és kívánva-kívánt édesség van. — Ez tehát az állítás útján való haladás.

13. A másik út: a tagadás útja, azonban kiválóbb, mert amint ál-Dénes mondja: „Az állítások nem mindig helytállók, de a tagadások igazak.“ Ámbár úgy látszik, mintha a tagadás kevesebbet mondana, mint az állítás, mégis többet fejez ki. Ez előre haladás is a tagadás útján történik: úgy azonban, hogy a tagadásokban is bizonyos sorrendet követünk: a kisebb tételtől haladunk a nagyobb felé. Így lesz legfőbb tételünk: Isten nem érzékelhető, hanem érzékfölötti való, el se képzelhető, se meg nem érthető, se nem egyszerűen létező, hanem mindezek fölött van. Ekkor az igazságot kutató tekintet — mivel magánkívül van és az összes teremtményeket elhagyja: a lélek homályába néz s magasabbra emelkedik és mélyebben hatol az igazság mélységeibe. És ez a felemelkedés legkiválóbb módja. Mégis — amint a tökéletesség a felvilágosodást úgy, — hogy a föl-
emelkedés tökéletesebb legyen a tagadás az állítást tételezi fel. A magasbra törés e módja annyival életrevalóbb, amennyivel bensőségesebb a fölfelé ható erő és annál gyümölcsözőbb, minél több az érzelem. Ezért fölötte hasznos, ha ez úton gyakoroljuk magunkat.

14. Jegyezd meg, hogy a tökéletesség első útján az Igazságot sóhajtozva és imádságainkban kell hívunk; ez az Angyalok karának felel meg. Továbbá szorgos kutatással és buzgó olvasásban hallgatnunk kell szavára; ez pedig az Arkangyalok karának felel meg. Hirdetnünk kell példánkkal és prédikációnkkal és ez a Fejedelmesség karának. A tökéletesség második útján az Igazsághoz kell közelednünk: hozzá menekülnünk s reá bízunk ma-

gunkat, ez a Hatalmasságok karánakfelel meg. Meg kell ragadnunk buzgalmunkban és a versengve-törtetésben az Igazságot; ez pedig az Erősségeknek tulajdonsága. Kapcsolódjunk végül vele egybe: önmagunk megvetése és sanyargatása által és ez az Uraságok ismérve. — A tökéletesülés harmadik útján áldozattal és dicsérettel imádnunk kell az Igazságot; ez a Trónok karának felel meg. Csodáljuk azután elragadtatásainkban és szemlélődéseinkben; ez pedig a Kerubok kara; és legvégül öleljük át: csókkal és szerelemmel és ez a Szeráfok karának a sajátja.

Vésd szívedbe szorgalmasan az elmondottakat, mivel az élet patakja csörgedezik belőlük.

P. Vilmos.

Az ezüsthúrú lant.

A barna kámzsás, öreg remete végigsimította kezeivel redősödő arcát és bütykös ujjjaival mélyen beleszántott őszülő hajfürtjeibe. Ott ült a földön egy fának nekitámaszkodva, amelyek törzséről régi Máriakép mosolygott alá.

A hatalmas tölgyfák védőn borultak a lombkoronájuk alatt meghúzódó apró bokrok és virágok fölé, amelyeknek édes illata betöltötte az egész erdei tisztást. A fák levelei fölfogták a földről beszüremelő paján napsugarakat s csak az öreg remete feje köré szöttek arany glóriát. . .

Csönd honolt az egész erdőben. Minden figyelt. Figyelt a remete lábainál meghúzódó kis vadvirág; figyeltek a fák, bokrok. S ha a játszi szellő meg is lebegtette az apró ágacskákat, még az is hosszú sóhajtással halt el, mintha bánná, hogy megzavarta az imádkozó remetét. A vad szederinda a fa törzséről hajolt vissza, mintha nézné, hogy mit imádkozhat a remete abból az öregbetűs nagy imakönyvből. Az erdei patak is halkabbra fogta máskor vidám csobogását és nesztelenül görgette tovább az apró kavicsokat. És a természet nagy némasága belekapcsolódott a remete halk imájába, aki csendesen betűzgette a térdére fektetett könyvet.

A néma csendet egy váratlan madárfütty szakította meg és rá feleletül fölzengett az erdei kórus. Száz meg száz apró madár torkából tört elő a trillázó ének és ujjongva szállt fel a magas, kék ég felé. És zengett a dal és csattogott a madárfütty. Az évszázados fák helyeslőleg bölintgattak hozzá.

Az öreg remete abbahagyta az imát és örömtől csillogó szemmel nézett körül s mosolygó arccal hallgatta a százhangú madárkórust.

Most is éppúgy énekelnek, — mondotta magában — mint ezelőtt hatvan éve.

* * *

— Vagy melyitek meri mondani, hogy van még egy olyan ember a világon, mint Giovanni?! Ihol a kardom, megküzdök vele.

— Tedd el azt a fogpiszkálót, hisz' ki mondana neked elment. Igazad van. Nincsenki, aki hozzáfogható lenne.

— Igyatok fiúk, — biztatta a kötekedőket Giovanni — aki ott ült az asztal-főn és csillogó szemmel nézte társait.

Erre a szóra mindnyájan fölkapták serlegüket, amelyben vörös olasz bor gyöngyözött és egyszerre kiáltották:

— Éljen Giovanni, az ifjak legnemesebbike!

Es vidám kacagásuk beleszendült a sötét éjtszakába. Lehetek vagy tizen az ifjak, akik egy szőlőlugasban mulatoztak.

Éjfél már jóval elmúlt, s a csillagok is kapaszkodtak lefelé meredek pályájukon. A hold is mind halványabban szórta az alvó városka fölé fehér sugarait. A városban megszólalt egy kakas és utána mind több és több köszönötte az érkező hajnalt.

— Fiúk, — kiáltott Giovanni — hajnalodik, mehetünk.

Még egy utolsó „éljen“-t kiáltottak ifjú barátuk tiszteletére s azután fölhajtották serlegüket. Majd összeölelkezve megindultak. Amerre jártak, az utcákról elűnt a néma csend s hangos kacagásuk és énekük töltötte be az alvó városkát. Az öreg házak komor kőfalai tompán verték vissza hangos éneküket.

Dalold el nekünk Roland lovag dalát! — biztatták az ifjak Giovanniit.

És ujjai végig szaladtak lantjának ezüst húrjain s azután messzezsengő hangon énekelni kezdte:

— A pogányság fölemelte Krisztus ellen fejét...

És hangja mint a harsonaszó zengett végig a szürke kőházak között, mintha csatára hívná az alvó embereket Krisztus elenségei, a szaracénok ellen. Mikor pedig Roland lovag csatájáról énekelt, mint a csatakiáltás, a kardsuhogas és a kopják zúgása tört elő a hangja. S azután mintha zokogna, hogy haldoklik a nagy hős. A dal végét már kórusba énekeltek:

Rontsd hát a pogányt.

Rontsd hát a pogányt.

A vére Krisztusé!

És mentek tovább utcáról-utcára.

Már hajnalodott a keleti égbolton. A rózsaszínű pir hosszú sávbán öntötte el az ég alját, s már csak egy-kegyenkésett csillag hunyorgatta fénylő szemét a nap világossága előtt. A rózsaszínű fellegeket enyhe reggeli szél tologatta el a nap sugarai elől, hogy semmi sem gátolja őket abban, hogy nemsokára aranyos fényözönbe borítsák az egész tájat.

Giovanni ott állott társaival egy kőház mellett. Társai egyre nógatták:

— Énekelj már neki! Ilyen lovag lennél!

Bizony, ha én úgy tudnék énekelni, mint te, — toldotta a szót egy másik — minden éjjel itt énekelnék az ablaka alatt.

Giovanni nekitámaszkodott a falnak és lantját a szívéhez szorította. Úgy érezte, hogy társainak igazuk van. És miért ne énekelne? Hirtelen elhatározással játszani kezdett. Először csak alig érintették ujjai a húrokat s mint valami távoli zeneszó, oly lágyan szálltak a hangok. Majd baljával megszorította a lantját és ujjai gyors ütemben szaladtak végig az ezüst húrokon. S Giovanniból előtört az ének...

És Giovanni dalolt...

Egyszerre csak megnyílt egy ablak s a keskeny résen egy felső rózsabimbó hullott a lantra.

Giovanninak, ahogy meglátta a virágot, egyszerre elakadt a szava és a szívéen hirtelen nagy melegség ömlött el. Csak állt ott egy darabig megbűvölten s egyre nézte a pirosuló rózsát. Azután maga sem tudta, hogy miért, megindult. Először támoogyva tett egy-két lépést, majd mind gyorsabban ment.

Társai bámulva néztek utána. De ő nem törődött velük, hanem csak egyre a rózsát nézte és ment... Vitte a szokatlanul nagy boldogság, amely oly hirtelen úrrá lett szívéen. Jól esett neki, hogy sietésében megcsapja arcát az enyhe szellő. Az erdő felől jött madárdal pedig csak fokozta szíve nagy boldogságát és egyre ment... futott...

Már beért az erdőbe, ahol üdvözlő trillázással fogadta a százhangú erdei kar. És ahogy körülnézett a reggeli harmattól csillogó bokrokon, az apró, sokszínű erdei virágokon, úgy érezte, hogy mind csak reá mosolyog, mind csak őt üdvözli; őt, aki keblén a rózsával oly megittasultan s örömtől csillogó szemmel bolyongott köztük.

Az egyik bokorról hirtelen egy száz-színben pompázó tarka szárnyú lepke libbent fel előtte. Hirtelen utána kapott. Megfogta. S ahogy ezzel a szinte öntudatlan mozdulattal fölemelte a fejét, a szeme megakadt egy öreg fának a törzsére függesztett Mária-képen. Meglepetésében önkéntelenül is elengedte a lepkét, amely néhányszor körüllibegte a képet, mintha tudná, hogy neki köszönheti szabadságát. Azután elszállt.

Giovannit mintha megbűvölte volna a képről lemosolygó szelíd szempár, csak állt mozdulatlanul és egyre nézte a gyermek Jézust tartó Mária nyájas alakját.

S az a két csendesen mosolygó szempár tekintete, mintha a szíve mélyéig hatolt volna. És Giovanni érezte, hogy lelkében nagy harcok dúlnak. Mert hisz' a boldogság, amelyet ő kergetett, csak olyan, mint az a lepke, amelyet az előbb engedett el. Csak addig szép, amíg meg nem fogtuk. Mertha csak hozzáértünk is, a hímpora rajtamarad az ujjunkon, s a lepke szárnya már nem ragyog, már nem pompázik többé. Eddig ő is ilyen lepkét kergetett. Már meg is fogta. Eleresse ezt is, mint azt a másikat? . . . Mit csináljon tehát?

S a jószágos szempár csak mosolygott, mintha biztatná: engedd el a lepkét és én megmutatom neked az igazi boldogságot, mely a lelkedben van. Amely sohasem veszi el hímporát, sőt minél többször fogod a kezébe, annál vonzóbb, annál csillogóbb lesz.

És Giovanni úgy érezte, hogy nem tud ellentmondani annak a szívébe néző szemnek. Eddig is tisztelte Szűz Máriát, de így megkapóan soha semmiféle képről sem nézett reá az Istenanya. Most meg egyszerre mintha hívogatná, hogy jöjj, légy az én lovagom. Fehér palástot adok reád piros kereszttel s kardot kötök az oldaladra.

És Giovanni megindult. Úgy tetszett neki, mintha nem is a földön járna, hanem rózsaszínű felhőlépcsőn menne fölfelé. És a felhőlépcső végén már nem a festett kép mosolyog, hanem maga a Szűz áll ott mosolyogva, és két karját nyújtja feléje. Giovanni pedig futott fölfelé a lépcsőn . . . A rózsát, melyet még mindig a keblén szorongatott, hirtelen elhatározással odatűzte a képhez. Majd féltérdre ereszkedett és úgy imádkozott a Szeplőtelenhez:

— Egek királyné asszonya, Te tisztaságos Istenanya. Te a gyöngék hatalma és a hatalmasok gyöngédsége. Ime, magamra öltöm palástodat s fölötöm kardodat. Légy segítségemre!

És a Szűz mosolygott, s vele mosolygott minden.

Giovanni is mosolygott. Fölvette lantját és játszani kezdett. Aztán énekelt is hozzá.

Hangjára minden fölfigyelt. Figyelt a lábainál meghúzódó kis vadvirág, figyeltek a fák, bokrok. A játszi szellő is ott bujkált az ágak között, hogy gyönyörködjék a szép énekben. A vad sze-derinda a fa törzséről hajolt vissza, mintha nézné: hogyan futnak az ifjú ujjai a húrokon. A dalos madárcák hangja is elhallgatott. Ők is figyeltek.

Giovanni hangja pedig szállt föl a kéklő ég felé, s boldogan zengő ajakkal énekelte:

Ave, maris stella . . .

* * *

Most hatvan éve . . .

És az öreg remete fölkel. Térdre ereszkedett az Isten-anya képe előtt, aki most is úgy mosolygott le reá a régi képről, mint hatvan esztendővel ezelőtt. Imádkozni kezdett:

— Szűz Anyám! Ime hatvan éve hordom már palástodat és kardodat. Tekints reám, ki itt Előtted könyörgök.

Azután fölvette a lantját, amely mellette hevert a pászton. Újra játszani kezdett s úgy érezte, hogy újra visszatér tagjaiba a fiatalos erő és hangja most is éppúgy csengett, mint hatvan évvel ezelőtt:

Ave, maris stella . . .

Szállt az ének . . . Zenéltek a lant ezüst húrjai s daluk beleolvadt az angyalok örök, égi dalába:

Ave, maris stella.

Jászberény.

Fr. Jusztinián.

Ferences világirodalmunkból.

P. Alfonso M. Paiotti O. F. M.: S. Teofilo da Corte dell' Ordine dei Frati Minori. Roma. Postulazione Generali O. F. M. 1931. — XII. 408 l.

„Korte-i Teofil igazi olasz szent. Olaszhoz tartozott a föld, ahol született, Korszika szigete, mely abban az időben nemcsak földrajzilag, hanem politikailag is Olaszországé volt. Az olasz nyelvet beszélte népe s nemzeti érzése is olasz. Szülői szívvel-lélekkel olasz emberek . . ., olasz a Szent vérmérséklete . . . Olaszhon a működési tere . . . s innen szórja szét dicsőségét az egész világra . . .” írja a Szent életrajzírója.

Rendünk vonzó s az olasz nép egyik legkedveltebb szentjének élete tárul fel előttünk e — nemcsak belső tartalomban, hanem — külső kiállításban is szép könyvben. Paiotti Alfonz nem száraz krónikaszerűséggel, hanem kedves közvetlenséggel, igazi lelkeséggel írja le Szentünk élete-folyását (szül. 1676, megh. 1740.). A ferences „Unctio” ömlik el az egész könyvön. . . vagy talán inkább e nagy Szent lelke sugárzik belőle? . . .

E könyvből megismerjük nemcsak a kész szentet, hanem a „szentté-levő ember”-t, úgyhogy nemcsak csodáljuk, hanem példája követésére is buzdulunk. Szentséges Atyánk folyó év jún. 29-én mutatta meg a világnak ez új tündöklő csillagot s ezért a szenttéavatási bulla szövegével végződik e könyv is. Mindenkinék, aki csak töri valamennyire is az olasz nyelvet és meg akarja ismerni e Szent lélektanát, de általában a szentek biológiáját, ajánljuk, hogy olvassa el e közvetlen stílusban s ragyogó előadásban megírt életrajzot.

P. Vilmos.

Von P. Laurentius O. M. Cap.: Die Ekstase der Tat. (Erbauliches Leben des im Rufe der Heiligkeit verstorbenen Kapuzinerkriegers: Frater Joseph Maria Schmid.) Altötting, 1929, 280 l.

Schmid József Mária nem volt vallási zseni. Ezért hiába is keresnénk életében nagy tetteket, hatalmas eszméket. Egyszerű szülők mindennapi, de jóakaró s törekvő gyermeke

volt. Gyermekkorában nagyon szeret ministrálni, áldozni, adórálni (még éjjel is). Később kapucinus gimnáziumba kerül, majd noviciátba, filozófiára, végül Rómába. E helyeken szorgalmával, apró titkos jócselekedeteket, „tetteket”, erényeket kedvelő életével nemcsak élő példaképe lett a jó tanulóknak, illetőleg a szentül élni akaró szerzetes kispap társainak, hanem maga is a szentség magaslatára emelkedve hal meg hirtelen 22 éves korában (1924). A könyv mindvégig élvezetes, eleven, tanulságos, magasabbra ösztökélő, — különösen a hasonló életet élők számára (kispapoknak), a kapucinusrend javát célzó erős propaganda megbocsátható, — de megkapó s érdekes a világi olvasó számára is, — több fejezet bizonynyal csakis érték iródott meg — mert az életrajz sok bepillantást enged az előttük ismeretlen szerzetesi életbe! (E könyv bővebb tartalmát alkalomadtán hozni fogjuk. — Szerk.)

P. Kolumbán.

A Pázmány Péter-Tudományegyetem hittudományi kara erkölcstudományi(-missziológiai) szemináriumának dolgozatai. Közrebocsátja Wolkenberg Alajos dr., a szeminárium vezető tanára. I. és II. Bp. 1931.

Wolkenberg professzor e sorozatos kiadványok megindításával azt a hazánkban eddig egyedülálló vállalkozást kísérel meg, hogy a vezetése alatt álló erkölcstudományi szeminárium kiválóbb tagjainak dolgozatait közkinccsé tegye. A kiadványok gazdag és értékes tartalma, izléses kiállítása, kép-mellékletei (köztük Szent Ferenc atyánk, Montecorvinoi János és Boldog Rajmundus Lullus.) teljes sikert biztosítanak a vállalkozásnak. Az I. füzet régebbi növendékeinek legkiválóbb, egyetemi pályadíjjal kitüntetett három dolgozatát tartalmazza. A II. füzetben az elmúlt tanévben készült dolgozatok vannak. Ez utóbbi füzet cikkei közül kettő a két legnagyobb ferences misszionáriusnak életét, munkásságát s missziós eszméit mutatja be. Az egyik a Montecorvinoi János működése Kínában és levelei c. dolgozat Ifj Rónay Lászlótól, a másik pedig Sall Szilveszter teológus atyánk Rajmundus Lullus miat misszionárius c. tanulmánya. Rónai, Montecorvinoi küzdelmes kínai működésének ismertetését s két latin levelének egyes fordítását közli. Szilveszter atyánk cikke pedig, a teológus

papnövendékektől elvárható átlagon messze föltülemelkedik a teljes Lullus-irodalmat felölelő tudományos alaposságával. Biztos és elfogulatlan kritikával mutat rá a sokszor egyáltalán meg nem értett s csak szélsőségeiben feltüntetett „középkori vagabundusnak” törekvéseire s rajzolja meg a kat. hithirdetés első szisztematikusát s a szisztémát meg is valósító, lan-kadatlan buzgalmú, a lelkek ügyéért vértanúsáigi fáradozó missziós szentet.

Szívből gratulálunk P. Szilveszternek s nagy reményekkel tekintünk jövő munkássága elé. — Őszintén örülünk Wolkenberg professor kiadványainak s vállalkozásában a magyar teológus ifjúság zsengetárát köszöntjük!

Fr. Ince

Father Oswald Stanifort O. S. F. C.: Saint Pascal Baylon. Patron of Eucharistic Associations. R. & T. Wash-bourne, London. 246 l.

Meglepetés és mondhatni bizonyos csalódás érte az érdeklődő katolikus világot, mikor XIII. Leó pápa az egyszerű franciskánus Szent Paskált nevezte ki az eucharisztikus társulatok védőjévé. Sokan pusztá létezésén kívül többet nem tudtak róla. Szent Paskált ismertebbé tenni e könyv kimondott célja. Az egész művön Paskálhoz hasonló egyszerűség vonul végig. Nincs meg benne a szándékos szélsőségeket kereső hajlam. Ép ezért az olvasót elejétől végig fogva tartja. Jól rendezett sorrendben leperreg előttünk a Szent bájos élete. Érdeklődésünk iránta szentségével fokozottan nő. Rendkívülibb élményei előtt az auctor alapos lélektani felkészültséggel gondosan előkészíti az olvasót. Így eléri azt, ami e műnek keresett értéket kölcsönöz, hogy Szent Paskál életében nem észlelünk meglepő és elkedvetlenítő ugrásokat. Szentünknek az Eucharisztia iránti buzgalma mindinkább kidomborodik. És abban az egyszerű bölcsességben csúcsosodik ki, „melynek csodálására licenciátusok, bacchalaureusok és doktorok járnak”. Az ember nem reményvesztett lemondással teszi le e könyvet, de serkentő buzdítást nyer a felvett út folytatására, illetőleg annak megkezdésére. Szívből ajánljuk e könyvet mindenkinek, aki csak megközelítheti.

Fr. Tarzicius.

P. Hermann Hermenegild O. F. M.: Promptuarium Biblicum. (Kézirat gyanánt.) Kiadja: A Ferencs Teológia. Gyöngyös, 1931. 280 l. Ára 2 p., teológusoknak 1 p.

E magyar nyelvű művecske elsősorban népmissziónáriusainknak készült, — amit az előszó világosan jelez, — hogy missziós beszéd-tételeiket nagyobb megerőltetés nélkül szent-írási idézetekkel alátámaszthassák, illetőleg „kenetessé“ te-
hessék. De bátran mondhatjuk, hogy minden predikáló pap nagy hasznát veheti — gyors készüléskor hiányozhatatlan mű, — mely 120 tételben (pl. Isten a-tételei: van, örök, szerető, mindenre gondot visel, jutalmazó, irgalmas stb., Jézus a-tételei: születésének megígérése, Istenember, neve, parabolázó, csodái, megváltó — a három utóbbi táblázat —, emberiség királya stb. Más tétel: Szűzanya, angyalok, ördögök, szentek, különböző bűnök, erények, Egyház, tisztítóhely, pokol, mennyország stb. stb.) az egész dogmatika, morális bent van. S ezek a tételek szebbnél szebb idézeteket, 10—50, foglalnak magukba. Úgyhogy az egész könyvecske kb. 2000—2500 idézetet hoz, 1500—2000 pedig jelez! Mi a könyvet igen praktikusnak mondjuk, mégpedig azért, mert nem egy évig, egy tárgyról lehet belőle beszélni, hanem mindenről egy életen át, mert a könnyen található idézeteket úgy csoportosíthatjuk, ahogyan akarjuk... Kár, hogy az ószövetségi idézeteknél az új fordítás még nem volt használható. Technikai kiállítása egyszerű fűzött (van vászon kötésű is); vidéki nyomdában alig szoktak szebbet produkálni. De ezek csak azokat zavarhatják, akik a testet, nem a lelket, a szellemet keresik.

A könyv megjelenésének márcsak azért is örvendünk, mert hisszük, hogy az eredeti istenigék forrásához, a Szent-íráshoz való annyira óhajtott visszatérést, ma annyira sürge-
tett belőle való gyakoribb merítést elő fogja segíteni. Fiat! De azért is, mert reméljük, hogy ezután hamarosan másik könyv fog napvilágot látni: Promptuarium Patristicum, melynek hiányát minden teológiát végzett pap az idézetek olvasásánál azonnal érzi... Ez a két könyv föltétlen szükséges a jó prédikációhoz, mert: „Mindaz, aki e vízből iszik, soha többé nem szomjazik mindörökké, hanem a víz, amelyet én adok neki, az örök életre szökellő vízforrás lesz benne.“ (Ján. 4. 13—4.)

P. Kolumbán.

Etienne Gilson: *La philosophid de S. Bonaventure*
Paris. Librairie philosophique J. Orin. Prix 30 francs.

Etienne Gilson a Sarbone kiváló professora remek munkát végzett Szt. Bonaventúra filozófiájának ismertetésével. Alig hiszem, hogy a jelen korban valaki jobban s mélyebben ismerué a „Seraphi Doctor-“t, mint ő. Szerény tudomásom szerint, mint érdekességet kezdte tanulmányozni; és a hitetlen tudós mint hívő és „anima franciscana“ került ki tanulmányaiból.

Kitűnő és élvezetes prefációja után Szt. Bonaventúra egyéniségével és frnciskánus környezetével foglalkozik, amely mintegy eleven fókuszát mutatja annak a bölcseletnek s hittudománynak, melyet a teológiában Schola Franciscanak néven ismerünk. Tizennégy fejezetben, (ezek terjedelme 30-40 oldal között váltakozik) sorra veszi a szentbonaventúrai bölcselet összes tételeit és oly finomsággal, - mondhatnám - oly „unctio-“val fejtegeti azokat, hogy as„olvasó nem tudja kit csodáljon inkább a Seraphy Doctort-t-e, vagy a hét száz év után őt magyarázó tudóst... Nem lehet gyorsan olvasni; gondolkodásra, elmélkedésre kényszerít... Végül felemel a bontemplatio magaslatára és elringat ebben a lelket-boldogító Istenszeretben, amely Istenért minden áldozatra kész lelket nevel...

Nagyon ügyesnek találok az utolsó fejezetet, amely Szt. Bonaventúra szelleméről s egész bölcseletének, valamint egyéni lelkiéletének motívumairól szól... A verbum incarnatum, a köztünk lakó Ige a mi franhiskánus iskolánk középpontja... Mily sok idő telt el a betlehemi jászojtól a grecció-i barlangig, a szentferenci jászolyig s mily fönséges tudományos formában nyilatkozott meg Bonaventúrában, a reguláris franciskánusban Szeráfi Atyánk egyszerű, poétikus karácsonya...

A szerző a quarachi atyák Szt. Bonaventúra kiadásán kívül az összes fellelhető franciskánus munkákat, mind az újabbakat, mind a régieket használta és könyve végére (9 lap) helyezte. Könyve egészen biztos, egészen ferences! Nagy élvezettel fogják olvasni mindazok, akik a vallásbölkselethez nélkülözhetetlen lelki hűrokkal rendelkeznek s azokon játszani tudnak...

Róma.

P. Ipoly.

P. Hermann Hermenegild O. F. M.: Promptuarium Biblicum. (Kézirat gyanánt.) Kiadja: A Ferencs Teológia. Gyöngyös, 1931. 280 l. Ára 2 p., teológusoknak 1 p.

E magyar nyelvű művecske elsősorban népmissziónáriusainknak készült, — amit az előszó világosan jelez, — hogy missziós beszédteteleiket nagyobb megerőltetés nélkül szentírási idézetekkel alátámaszthassák, illetőleg „kenetessé“ tehessék. De bátran mondhatjuk, hogy minden predikáló pap nagy hasznát veheti — gyors készüléskor hiányozhatatlan mű, — mert 120 tételben (pl. Isten aítételei: van, örök, szerető, mindenre gondot visel, jutalmazó, irgalmas stb., Jézus aítételei: születésének megígérése, Istenember, neve, parabolázó, csodái, megváltó — a három utóbbi táblázat —, emberiség királya stb. Más tétel: Szűzanya, angyalok, ördögök, szentek, különböző bűnök, erények, Egyház, tisztítóhely, pokol, mennyország stb. stb.) az egész dogmatika, morális bent van. S ezek a tételek szebbnél szebb idézeteket, 10—50, foglalnak magukba. Úgyhogy az egész könyvecske kb. 2000—2500 idézetet hoz, 1500—2000 pedig jelez! Mi a könyvet igen praktikusnak mondjuk, mégpedig azért, mert nem egy évig, egy tárgyról lehet belőle beszélni, hanem mindenről egy életen át, mert a könnyen található idézeteket úgy csoportosíthatjuk, ahogyan akarjuk... Kár, hogy az ószövetségi idézeteknél az új fordítás még nem volt használható. Technikai kiállítása egyszerű fűzött (van vászon kötésű is); vidéki nyomdában alig szoktak szebbet produkálni. De ezek csak azokat zavarhatják, akik a testet, nem a lelket, a szellemet keresik.

A könyv megjelenésének márcsak azért is örvendünk, mert hisszük, hogy az eredeti istenigék forrásához, a Szentíráshoz való annyira óhajtott visszatérést, ma annyira sürgett belőle való gyakoribb merítést elő fogja segíteni. Fiat! De azért is, mert reméljük, hogy ezután hamarosan másik könyv fog napvilágot látni: Promptuarium Patristicum, melynek hiányát minden teológiát végzett pap az idézetek olvasásánál azonnal érzi... Ez a két könyv föltétlen szükséges a jó prédikációhoz, mert: „Mindaz, aki e vízből iszik, soha többé nem szomjazik mindörökké, hanem a víz, amelyet én adok neki, az örök életre szokellő vízforrás lesz benne.“ (Ján. 4. 13 - 4.)

P. Kolumbán.

Etienne Gilson: *La philosophie de S. Bonaventure*
Paris. Librairie philosophique J. Orin. Prix 30 francs.

Etienne Gilson a Sarbone kiváló professora remek munkát végzett Szt. Bonaventúra filozófiájának ismertetésével. Alig hiszem, hogy a jelen korban valaki jobban s mélyebben ismerué a „Seraphi Doctor-“t, mint ő. Szerény tudomásom szerint, mint érdekességet kezdte tanulmányozni; és a hitetlen tudós mint hívő és „anima franciscana“ került ki tanulmányaiból.

Kitűnő és élvezetes prefációja után Szt. Bonaventúra egyéniségével és franciskánus környezetével foglalkozik, amely mintegy eleven fókuszát mutatja annak a bölcseletnek s hittudománynak, melyet a teológiában Schola Franciscanak néven ismerünk. Tizennégy fejezetben, (ezek terjedelme 30-40 oldal között váltakozik) sorra veszi a szentbonaventúrai bölcselet összes tételeit és oly finomsággal, mondhatnám oly „unctio-“val fejtegeti azokat, hogy az olvasó nem tudja kit csodáljon inkább a Seraphy Doctort-t-e, vagy a hét száz év után őt magyarázó tudóst... Nem lehet gyorsan olvasni; gondolkodásra, elmélkedésre kényszerít... Végül felemel a bontemplatio magaslatára és elringat ebben a lelket-boldogító Istenszeretetben, amely Istenért minden áldozatra kész lelket nevel...

Nagyon ügyesnek találom az utolsó fejezetet, amely Szt. Bonaventúra szelleméről s egész bölcseletének, valamint egyéni lelkiéletének motívumairól szól... A verbum incarnatum, a köztünk lakó Ige a mi frankiskánus iskolánk középpontja... Mily sok idő telt el a betlehemi jászojtól a grecció-i barlangig, a szentferenci jászolyig s mily fönséges tudományos formában nyilatkozott meg Bonaventúrában, a reguláris franciskánusban Szeráfi Atyánk egyszerű, poétikus karácsonya...

A szerző a quarachi atyák Szt. Bonaventúra kiadásán kívül az összes fellelhető franciskánus munkákat, mind az újabbakat, mind a régieket használta és könyve végére (9 lap) helyezte. Könyve egészen biztos, egészen ferences! Nagy élvezettel fogják olvasni mindazok, akik a vallásbölcslethez nélkülözhetetlen lelki hűrokkal rendelkeznek s azokon játszani tudnak...

Róma.

P. Ipoly.

Duns Scotus

a „Katolikus Lexikon“-ban.

I. A Katolikus Lexikon első kötete (Bp. 1931) a 446-7. oldalon ismerteti Duns Scotusnak, a ferences teológiai iskola vezéralakjának életét, működését és tanítását. Találón vonja meg Scotus irányának azt a két főirányát, mely bölcséletét s teológiáját alapvetően jellemzi s melynek szemelölti tartása Scotus méltatásának elengedhetetlen kelléke. Az egyik az a tény, hogy az egység gondolatát senki oly következetesen nem fejezte ki metafizikájában, mint a Doctor Subtilis (itt a *distinctio formalis*, az *univocatio entis* stb. tanára gondolok); a másik pedig, hogy Duns Scotus az oxfordi tapasztalati irányú iskola neveltje. Minden tanítása magán viseli a nagy egységesítőnek s a tapasztalati embernek a kezenyomát.

A fejezet részleteiben azonban több pontban nem egyezik Scotus-fogalmunk azzal a Scotussal, kit a cikk elének tár. A cikk bántó tájékoztatásáról tesz tanúságot az utóbbi évtizedekben anynyira föllendült s a Scotus műveinek jelenleg folyamatban levő kritikus kiadásával kapcsolatos eredményeket ismertető irodalom terén.

1. A cikk Duns Scotus párizsi tanárkodásának kezdetét 1305-re teszi, holott P. A. Callebaut kimutatta, hogy Scotus Párizsban 1302-től 1303-ig magyarázta a szentenciáskönyvet s valószínűleg már másodikban tartózkodott Nyugat-Európa tudományos központjában (P. A. Callebaut: *Le Bienhereux Jean Duns Scot, bachelier des Sentences a Paris en 1302-1303, La France Franciscaine*, IX. (1926) 293-317 p.)

2. Scotus kételkedésre való hajlama többszörösen meg van cáfolva. A legnagyobb cáfolat rá maga Scotus: Ox. I. d. 3. q. 4. n. 7. (P. Parthenius Minges: *Johannis Duns Scoti doctrina philosophica et theologica, Ad Claras Aquas*, 1930², t. I. p. 586-593.)

3. „Isten mindenhatóságát és a lélek halhatatlanságát nem tartja a pusztá észből bebizonyíthatónak.“ Ezt Scotus ebben az alakban nem tanította.

a.) A Doctor Subtilis Isten mindenhatóságának megismerésére vonatkozólag különbséget tesz Isten mindenhatóságának teológiai és filozófiai értelme között. Teológiai értelemben Isten mindenhatósága abban áll, hogy Isten a másodrangú okok kikapcsol-

lásával is belenyúlhat a világrend természetes folyásába; erre az emberi elme a történelem tanúsága szerint soha nem jutott el. Scotus tehát csak a tényt állapítja meg, amint ez Quodl. q. VII. szöveg összefüggéséből kitűnik. Filozófiai értelemben Isten mindenhatósága abban áll, hogy minden lehetőséget (potentia) valóra (actus) képes váltani. Ebben az értelemben az emberi elme képes Isten mindenhatóságának a megismerésére s tényleg meg is ismerte. A Quodl. q. VII.-ben elsőrangú bölcséleti érveket találunk (v. ö.: P. Minges: *Das Verhältnis Zwischen Glauben und Wissen*, Paderborn, 1908, 149-160 S.)

b.) A lélek halhatatlanságának tisztán észből való bizonyításáról Scotus szintén csak a történeti tényt állapítja meg (Ox. IV. d. 43): az emberi elme a gondolkodás történetének a tanúsága szerint még egyetlen perdöntő metafizikai érvet sem tudott felhozni, mely a lélek halhatatlanságát önmagában is föltétlenül igazolná. A pogány bölcselők érvei elégtelenek; Aristoteles érvei sem képesek a test és lélek állagi egységéből s a teremtett lélek fogalmában rejlő esetlegességből származó nehézséggel megbirkózni; Szent Tamás érvei mind elvcsúsztaások (petitio principii.). S végül összehasonlítva a teremtmény semmiségét Isten végtelen hatal-

masságával, Scotus arra a megállapításra jut Szent Ágostonnal, hogy az emberi ész biztos (certus) ugyan a lélek halhatatlanságában az úgynevezett morális érvek (ex inductione) alapján, de teljes bizonyosságot (certissimus) csak a hitből szerezhet. (Ox. I. c. II. 33; v. ö. A. Gresi O. F. M.: *La posizione di Scoto nella questione dell' immortalità dell' anima*, La Verna, XI. 1913 p. 49-65.)

Amikor Scotus Isten mindenhatóságának és a lélek halhatatlanságának észből való bizonyítását szűkebb területre vonja, ezt korántsem kételkedő hajlamból, hanem az észbizonyítékokkal szemben támasztott magas logikai és kritikai igénye miatt teszi (v. ö. Schütz Antal: *A klasszikus ferences theológia*, Bp. 1927, 32. l.)

4. A formalizmus. Duns Scotus „sajátos elve a formalizmus“, hogy t. i. az egyetemes fogalmak alkalmazására oly formákat vesz fel az egyedekben, amelyek valódi egységet jelentenek egymás közt s az egyedi dolgoktól maguktól formaliter különböznek; ezt mint túlzó realizmust a skolasztika nem tette magáévá.“ Ezzel szemben a formalizmus helyes fogalma ez: Duns Scotus, Szt. Tamással ellentétben, különbséget tesz dolog (res) és valóság (realitas) között. A dolgok (anyag és forma, állag és járuléka, test és lélek stb.) valóban különböznek egymástól, ami a valós különböz-

telés skotista értelmében azt jelenti, hogy fizikailag szétválaszthatók. A valóságok a léttartalmitag befejezett konkrét egyed metafizikai mozzanatai (természet és létezés, általánosság és egyediség, egység, igazság, jóság, a lélekben a tenyész, érző és eszes lélek stb.), melyek a valósrendben azonosok, formai szempontból azonban nem egyeznek egymással. A valóságnak az értelem tevékenysége által keletkezett fogalma a metafizikai fogalom vagy formalitás: azaz olyan fogalom, melynek alapja a dolgokban van ugyan, de csak az értelemben létezik és az értelem tevékenysége által jön létre. A formalitások között van a híres formalis különbség (*distinctio formalis*), mely nem az ész puszta műve, hanem a valóságoktól irányított értelem tevékenysége; ezért *distinctio ex natura seu a parte rei*. Scotus a *dist. formalis*-t még a következő elnevezésekkel jelöli: *distinctio virtualis*, *differentia rationis*, *distinctio minor realis*, *distinctio rationum realium*, *differentia diversarum perfectionum sive rationum perfectionalium unitive contentarum in una natura*. A mai skolasztikus nyelvhasználatban a *distinctio rationis ratiocinatae* (Fonseca) vagy a *distinctio virtualis* értelmének megfelelőleg magyarázzák (Minges).

A formalizmusnak ez az alakja nem azonosítható Platón, Guillelmus Camballensis és mások túlzó realizmusával, kik szerint meta-

fizikai fogalmaink alapjai a dologtól valósan különböző szubsztanciák. Scotus célja a formalitások tanával az volt, hogy egyszer s mindenkorra becsapja az ajtót az ő föllépésekor már felburjánzó nominalizmus előtt (Durandus O. P., Petrus Aureoli O. F. M.), mely ép a Scotus által annyira felbecsült egyed megismerhetőségét tagadta. A formalizmus tana tehát csak plasztikus kifejezése annak a skolasztikus tannak, hogy fogalmaink alapja a dolgokban van és hogy értelmünk nem alkotja a maga tárgyait, hanem már feltételezi. (L. P. Minges: *Die angebliche excessive Realismus des Duns Scotus*, Münster, 1908, in *Beitr. z. Gesch. d. Phil. des. Mittelalt.* VII. B. I. Heft.)

5. Az anyagelméletre vonatkozólag ezt olvassuk: „A formalizmustanából következik nála (Scotusnál) a *„materia primo-prima“*, az a minden teremtetett lényben közös, a lét fogalmával csaknem egyenlőképp általános anyagiság, amelyben a dolgok egysége gyökerezik.“ Itt a *De rerum principio c.* műben található *materia primo-prima*, *materia secundo-prima*, és a *materia tertio-prima* megkülönböztetésekre és a hasonlatra történik utalás. E mű azonban nem Scotus hiteles írása, hanem későbbi eredetű és a szerzője Vitalis de Furno O. F. M. bíboros. (V. ö.: P. Simonis: *De vita et operibus B. Joannis Duns Scoti iuxta literaturam ultimi*

decennii, Antonianum III. [1928.] p. 465-466.) A biztosan hiteles művek: Opus Oxoniense, Reportata Parisiensia, Quodlibetales, Quaestiones Metaphisicae s a De anima lényegesen más anyagelméletet tárnak elénk. (V. ö.: P. Hubert Klug O. M. Cap.: Die Lehre des Johannes de Duns Scotus über Materie und Form, Philos. Jahrb. XXX. [1917.] 44-78. S.) A szellemi valókra pedig nem terjesztette ki a hilemorfizmust. (L. P. Klug: Die Immaterialität der Engel und Menschenseelen nach Duns Scotus, in Franziskanische Studien, III. [1916.] 400-403. S.)

6. „Hasonló túlzás mutatkozik nála (Scotusnál) az akarat elsőbbségének hangoztatásában.“ A megelőző „túlzó“ álláspontok megcáfolása után ezt sem hagyhatjuk szó nélkül. Scotusnak az akarat primátusáról szóló tana logikus következménye egész világnézetének. Az, aki tekintetét a tapasztalatra irányítja, az egyedeket az életnek, az akciónak sodrába állítja s pozitív léttartalommal tölti meg s a tudást az élet szolgálatába állítja, ha következetes akar maradni, egész természetes, hogy lélektanában voluntarista lesz s az akaratot méltóságban az értelem fölé fogja helyezni.

7. Törlőhibának tekintjük azt, hogy Scotus minoritának van feltüntetve, a minorita szónak ugyanis a magyarban sajátos ér-

telme is van: a konventuálisokat szokták vele megnevezni; valamint azon kitételt, hogy Duns Scotus „életének és működésének méltatását Claudius írta meg (Róma 1900) 3 kötetben.“ E mű mint életrajz ismeretlen, ellenben 1900-ban kezdték el Claudius Frassen O. F. M. XVII. századbeli skotista teológus „Scotus Academicus“-ának V. kiadását. Ez azonban inkább skotizta kompendium, mint életrajz.

Sajnáljuk, hogy e pontokban nem egyezik meg a Katolikus Lexikon Duns Scotusa a mai Scotus-kutatások eredményeivel. Annál is különösebb a dolog, mert ha más nem is, de dr. Schütz: A klasszikus ferences teológia c. alapos és minden tekintetben kielégítő tanulmánya a „Duns Scotus“ fejezet írójának egész biztosan a kezére járt volna.

II. A Katolikus Lexikon egyéb hasábjain is találkozunk a Doctor Subtilis tanaival. Így az „Analogia entis“ c. fejezetben az „univocatio entis“ tanával. Ha nincs is névszerint Scotus tanára utalás, e tan annyira Scotus nevéhez van fűződve, hogy feltétlenül meg kell említenünk. „Ha a valóság fogalmát teljesen egy jelentésűnek vennők (univocitas entis), akkor a valóság minden rétegében, változatában azonos, azaz egyforma volna s így hamis, anthropomorph istenfogalmat kapnánk; de mint-hogy így a számszerinti pusztán egyedi különbség sem tartható

főnn, a minden-egy tanához, a pantheizmushoz jutnánk.“ Csak Scotus tanítását foglaljuk össze. Scotus a kérdést fenomenológiai oldaláról tekinti. A lét fogalma az a legáltalánosabb fogalom, mely minden más fogalom előtt lép tudatunkba s még a véges és végtelen fogalmát is megelőzi. Ha nem lenne oly általános fogalmunk, melyet mind Istenről, mind a teremtményekről egyértelműleg állíthatnánk, nem következethetnének a teremtmények létezéséből Isten létezésére, mert elme-menetelünkben négy fogalom szerepelne (quaternio terminorum), amennyiben nem lenne oly közép-fogalmunk, mely mind Istenre, mind a teremtményekre egyértelműleg állana. A lét egyértelműségének a tanát azonban nem viszi át Scotus a valós rendbe. A valós rendben az analogia pro-

portionist vallja: Deus et creatura non sunt primo diversa in conceptibus, tamen sunt diversa in realitate. Ox. I. d. VIII. q. III. n. XII. (V. ö. P. Minges: Beitrag zur Lehre des Duns Scotus über die Univocation des Seinsbegriffes, in Philos. Jahrb. 1907, 306-23. S.) A lét egyértelműségének tanában a Doctor Subtilishez méltó stíluszerűséggel jut kifejezésre „a mindenséget átlengő mélységes egységnek skolasztikai gondolata.“ (Schütz: i. m. 21. l.)

Az „Átlényegülés“ fejezete a lehozási elméletet (theoria adductionis) tartja valószínűbb véleménynek; a „Distinctio“ fejezet ismereti a distinctio formalis-t s az „Egyetemes“ fejezet megemlíti az egyedek megismeréséről szóló vitát.

Fr. Ince.

Kínai levél.

A következő levelet, amelyet a forrongó Kínában küszködő Benedek testvérünktől kaptunk, ieközöljük itt, mert érdekes és érdemes a még csak bimbóban levő magyar ferences missziót egy dolgozó testvér szemüvegén át is nézni, akinek a misszió árvételeivel járó problémák e rövid mondatkába vannak belesűrítve: „...át kell venni a missziót, de mit csináljunk szerzám és magvak nélkül“. Eddig cikk-torlódás miatt nem közölhattük. (Szerk.)

Éljen Jézus!

Drága jó Testvéreim!

Itt vagyunk Fukiatsungba; itt van egy kis templom és több épület. Ettől 100 lépésnyire van az árvaház, ahol jelenleg 70 árvaleány van, azután a gondozó személyzet és 5 nővér.

De mostanáig majdnem mindennap volt temetés; néha kettő is. Az idén nem is tudom mennyien haltak meg; most is ragályos betegség van: azsiai pestis. Ez három nap alatt végez azzal, akit megtámad. A misszió másik oldalán van az árvák temetője — egy hegyoldalon—. A misszióval szemben van a misszióáriusok temetője, ahol az elmúlt években elhunyt 4 elődünk nyugszik. Ez a ház már többször volt kirabolva — legutóbb augusztusban is —, a lövés nyomai még látszanak.

Nagyon szép helyen épült ez a misszió, csak az a baj, hogy nagyon távol van mindentől. Sem falu, sem város nincs a közelben. A legközelebbi város egy napi járásnyira van, t. i. Lengshuitán. Körülötte pusztaság, kopár hegyek, sziklások és olaj bokrok. Az utóbbit októberben szedték le és már virágzik. Az új egy év alatt készül el. A misszióknak is van egy jókora darab földje, mely több mint 300 hold. A völgyekben rizst termelnek, a hegyeken meg erdő van. A fák nagyobb része olajbokor. Nagy fák nincsenek, mert ezelőtt (1912-ig) csak úgy, mint a másét kivégták. Így a fák is csak 1912 óta nőttek. Van egészen sziklás hely is. Ebből tudunk meszet égetni és jó épületnek való követ is bányászni. Azután van

téglaégető és olaj prés is. Van 40 hold rizs termő föld, mégis sokat kell venni, mert nincs jószág és így nincs trágya sem és soványan terem. Terem 2-300 tan rizs és évente elfogy 600 tán. A kínaiak így nevezik a mérőjüket. Egy tán megfelel 60-70 kilonak. Itt rizst eszik minden ami van, mert más termés nincs. Az emberek is rizzsel táplálkoznak; alig van néha valami zöldségféle hozzá. A reket is megesszik levelestől. Otthon még a jószág sem eszi meg. Nem akarok minden étvágytalanságot ide írni, de még a tyúkbelet is megesszik. Ahogy eddig volt alkalmam látni, hogy milyen egyszerűen, vagyis szegényen élnek, könnyű megállapítani, hogy mi a különbség a hazai és az itteni között. Otthon legalább tök meg répa van elég, de itt még répát sem láttam. Az igaz, hogy nyáron itt is van zöldfélé zöldség, de azt mind meggyőzők enni, mielőtt megnőne, így télre nem is tesznek el semmit.

Most itt vagyunk s át kell venni a missziót, de mit csináljunk szerszám és magvak nélkül; azt sem tudja az ember mihez kezdjen. Az igaz, hogy ez a szegény nép is kapkod mindenhez, de alap nélkül, és így természetes, hogy nem is tud haladni. Mert aki homokra épít, hamar kidől az épülete, az bizonyos. Valamelyik elődünk hozott egy ásót meg egy vas gereblyét, de a kínaiak nem tudták használni. Az egyik sarokban találtam meg, a rozda már jól elette. A rozsdát leégettük róla. Nyélhettőttem s megmutattam, hogyan kell vele bánni, és most mindentüvé azt viszik, mert az jó. Azt mondják,

hogy: sié sum jai szung pá cse li csi csa (a kéziratban ez kínai betűkkel is olvasható), azaz: írják az Országba, hogy küldjenek ide ásót.

Jungcsahuban kaptunk egy kis földet a tavasszal. Ott a vetemény meglehetősen szépen sikerült, míg a meleg és a háború nem jött, mert akkor a katonák kikapostatták a lovaikkal. Most meg itt próbálom, de úgy látszik, hogy a nyáron ebben a nagy melegben úgy kiszáradtak a magvak, hogy megmútatónak sem kelet ki egyéb a téli reteknel. Azt hiszem, hogy R. testvéremnek van sokféle magva; azt meg merem remélni, hogy a hazfőnök Atya meg fogja engedni, hogy a misszióba is küldjön egy keveset. Szőlővesszőt és apró őjtot gyümölcs-fákat is. Olyan módon csomagolva, amint mi küldtük a kínai írást, azt hiszem, nem lesz semmi baja.

Most bizony drága testvéreim itt nagyon szomorú dolgok mennek végbe. Csak azokat az eseményeket említsük, amelyek a mi vállainkat is nyomják. Azokat a csepp kis lányokat, akik néhány nap sak és kiteszik őket az út szélére, vagy a templom elé, vagy közel a misszióhoz. Szeptemberben is, amikor készültünk a vizsgára, reggel, mikor megyünk a templomba, még nem láttunk semmit, mikor jövünk a miséről, hát a lépcső alatt van egy nagy rossz fonott kalapban egy kis leány szalmán, alig néhány napos. A napokban is küldött az egyik misszionárius egy ilyen talált leányt. Az ilyeneket megkereszteljük és nekünk kell gondoskodni dadáról a részükre,

később kosztról meg ruházatról is. Ha megnől és férjhez megy, ki is kell házasítanunk. Az ilyenek még csak jól járnak, akik ide júnak, mert ha kis korában meghal, égbe jut, mert megvan keresztelve; ha meg megnől, lesz belőle jó katolikus. Olyanok is vannak, akik a leányaikat eladják. De ha a kitéteteket nem találja meg a misszionárius, pogányul elpusztulnak. De itt az árvaházban szépen nevelik őket meg tanítják sok mindenre. Bizony aztán sok pogány fiatal ember megtér, hogy az árvaházból kapjon egy leányt feleségül. Az ilyenek lesznek aztán jó családayák, mert itt mindig csak jót tanulnak. Amint már főtőbb is említettem, most is van ilyen 70 árvalány a gondunk alatt. Amint látják, itt sok mindenre volna szükség, ha úgy az ember hozzá juthatna, mert bizony Kínában sok minden vár a misszionáriusra.

Októberben megkezdődött a katekumenát, ahol a felnőtt megtérő pogányok tanulják a katekizmust és az imákat. Most van 13, de még ez évben negyvenre van kilátás.

Ezeknek is kell lakás és koszt meg iskolahelyiség. Ezt mind a misszionáriusnak kell fedeznie! De hol a költség? Ha az Anzárás Atyát még ott találja a levél, mondják meg neki, hogy szerelje fel magát mindennel, mert itt semmit sem lehet kapni. Ne jöjjen el üres kézzel, mint mi eljöttünk.

Kedveseim most november közepén vagyunk. Az idő nagyon változó, mint otthon szokott mindszent után. A héten is volt 29 fok meleg; egy pár nap

mulva még 3 - 4 fok csak. Pedig még miránk nagyon kellene a jó idő, mert most akarunk vályogot verni és az idén még építeni, mert nagyon kevés a hely. Mert eddig egy-két ember lakott itt, most meg négyen meg a jövődők is. Az én lakásom sem különb, mint otthon a faskamra vagy talán még annál is szelesebb és rongyosabb. Meg valami óféléket is kellene építeni; és valami állatokat is szerezni és nevelni. Sokat gondolok arra, hogy jó volna, ha közelebb volnának, hogy a S testvértől kérhettünk egy pár malacot magnak, C.-től meg baromfit. Azután meg egy jó kutya is kellene, értem a jó Mukit, mert az a patkányokat megfogná. Mert itt annyi a patkány, hogy nem elegendik meg azzal, hogy a falakat kifurkálja, hanem még a fára is felmegy: a sas-fészkebe fialni! A napokban egy nagy fát vágunk ki és a fa tetején volt egy sas fészek. És amikor a fa kidőlt, akkor láttuk, hogy a fészekben nem sasfiak vannak, hanem patkányfiak!

Meg az épületek is tele vannak féreggel. Kínában sokkal több féreg van, mint otthon, mert itt nem irtják úgy; a pókhálókat is csak véletlenül szakítják le, t. i. ha a fejük beleakad. Apró fekete férgek úgy meglepték a kertünket is, hogy 7 ágyból még a tövét is kiették a veteménynek.

Máskülönben megvagyunk egészségben. Ásunk, vésünk, fúrunk, faragunk, olvasztunk, forrasztunk, rontunk rosszat, csinálunk jót: egyszóval mindent, ami jön és amit a körülmények megengednek. Most szerencsések vagyunk, mert ennek a jó páternek van többféle szerszáma és így

lehet dolgozni. De azt mondja, hogy ha elmegy mindent elvisz, mert Kínában nem lehet szerezni; ő is otthonról hozta. Már mi is küldtünk Mór atyának levelet kétszer is, hogy ha jönnek az atyák, hogy hozzanak magukkal mindent, mert ha nem s elmegy az itteni páter, olyanformán leszünk, hogy semmink sem lesz!

Drága testvéreim a konyhával is csak úgy állunk, hogy szabad tűznél főzhetünk, meg fűszereink sincsenek. Mindenféleképpen nagyon szegények vagyunk. Bort sem iszunk ám valami jó hazai szőlőből! Csak a szánkat keserítjük, ha a mienkre rá gondolunk. Igaz, hogy itt magunk csináljuk az italunkat, de nem ám szőlőből, hanem rizsből és cirokból. Talán kíváncsiak is a kedves testvérek, hogy milyen is lehet az a bor? Hát majd röviden leírom. Tudják ennek a színe olyan, mint amikor a tejes csészéket elmoszák és anilyen akkor az a víz. Az íze? Azt nem lehet papírosra vetni. Azt majd meglapasztalja, aki ide jön!

De már többet nem írok, mert úgy sem tudják otthon megérteni az itteni helyzetet, megaztán nem is akarok senkit elijeszteni. Drága testvérekéim! multkor keveset írtam, mert nagyon keveset adott ki az időm, de most megragadtam az alkalmat és egy pár sorral többet írtam, ha mindjárt az alvás rovására is.

Most boldog újévet kívánok mindnyájoknak és szeretettel paxolom a kedves testvéreket is; a főtisztelendő atyáknak pedig kécsókomat küldöm a távolból!

Boldogháza, 1930. nov. 15.

Legkisebb testvérük:
Fr. Benedek.

Krónika.

Szent György hava (Április).

5. Húsvét. Az ibolyaszínű nagy-hét órai s a rákövetkező hóvirágos, jázminos, allelujás napok a szokott ünnepélyes keretek közt folytak le. Csak az az egy különbség volt, hogy Jeremiás siralmainak rezponzóriumait gregóriánból énekeltük, amely egyszerűségével, mélységével, merész s változatos dallamaival megkapott ugyan bennünket, de mégis úgy éreztük, hogy a szokott drámai erejű négyhangú polifónokkal, a T. L. de Victoria könnyeket csaló, megrendítő, térdre készítő isteni: Tenebrae-jével nem versenyezhet! Mintha a mai ember füle s lelke ezzel könnyebben összhangzanék, rezonálna!

8. Mélyen megdöbbenve halljuk, hogy példás és szent szerzetesi élete miatt előtűnik is közkedveltségnek s szeretetnek örvendő kedves Sabin (Schneider) testvérünk a pogány földről föl szállt illatos, kedves misszió áldozati füstként a lelkek Istenének trónusa elé... Lehetséges. — kérdezgetjük egymást — hogy így hamar itt hagyott bennünket? Ő a misszió, a küldetés áldozatának égbeszálló primiciája. Kedves Testvérünk! Ora pro nobis in coelis, qui laboramus pro animabus in (missionibus) terris!

10. Rendkívüli óra a teológián. Ugyanis F. P. Marián, a jól ismert neves népmisszionáriusunk, F. P. Cyprián kérésére bejött a szónoklattan órára. S egy óra alatt lendületes előadás keretében

értékes missziós tapasztalatait tárta az érdeklődő, erősen jegyzetelő ifjúság elé. Lebilinsselő előadással s nagy szakavatottsággal festegette a példák, hasonlatok, történetek fontosságát, — a mondottakat azonnal példával illusztrálta — illetőleg a műveltebb lelkek pszichéjét, a mai emberek vágyait. Aztán nagy meglepődve hallottuk a lelkek megmentését eszközlő úgynevezett barát missziós fogásokat, felöltő nehézségek szellemes megoldását. Sőt egyik 8 napos misszió vázlatát is szemlélhettük. S mindez 60 perc alatt! Az elröppent óra végén k. misszionárius Atyánk azzal vigasztalt s biztatott bennünket, hogy alkalomadtán ismét találkozhatunk. Már ezért is előre köszönetet mondunk. Élénk éljenzésünk közepette távozott körünkől.

13. Ma az egész familia ünnepel, mert kedves Házfőnök atyánk nevenapja. Ma, a fiúi hálából, szeretetből táplálkozó ima, áldozat isteni lángja s illata különösképen ő érette szállt: cum odore suavitatis in sublime altare, in conspectu divinae maiestatis, hogy aztán onnét pedig; descendat super eum misericordia Dei, mely az egészség ajándékát is rejtegetse keblében, mert a testi gyöngékedés bizony már jó ideje tart. A névnapos üdvözlésére s ferencces pax et bonum kívánataik tolmácsolására F. P. Provinciálison kívül több házfőnök s vendég jelent meg, akikkel mi is multos

annos-t kívántunk az ünnepeltnek!

16. A hatórai mise alatt érzésekben színes, gondolatokban mély, emlékekben gazdag, ünnepélyes kereteivel megkapó fogadalom újítás a szerzetes család számára. Az ünnepélyességnek dallal akartunk lepkeszárnyat adni. Éppen ezért elénekeltük a „Kyrie fons bonitatis“ gregórián misét, amely bontakozó, bimbózó üdeségével, ibolyás illatával, mintegy sokat ígérő tavaszt varázsolt a lelkekbe. A gregóriánt hájos Haller betétekkel (Laudes Eucharisticae, Op. 16. N. 8 ; 9.) tettük még teljesebbé, hogy a zümmögő méhike se hiányozzék az ébredő természetből. Valóban: Manus nostrae stillaverunt myrrham. Et digiti nostri pleni myrrha probatissima: Alleluja!

Pünkösöd hava (Május).

3. Rómából: „Kedves Testvéreim! Ha nálatok nem fagy meg az élet, ha ott elég hideg van, akkor itt még kevésbé, ahol csak didergünk, és így az élet akadály nélkül bontakozik, melynek jelentősebb eseményeit a következőkép foglalhatom nektek össze. — A félévi vizsgák szerencsés befejezése után kirándultunk Grottá-ferratába február 16-án. Kollégiumunknak itt villája és szőlője van. A jelenlegi villa helyett a jövő évre újat építenek, mert ahhoz, hogy a kollégium közel 200 ferences friss hajlását az elviselhetetlen római nyáron, a nagy vakációban, erősítse és elevenítse, nagyon kicsi. Még ott helyben örömmel vettük tudomásul, hogy a nyarat Riétiben vagy Assisiben töltjük. A csak-

nem 20 km utat félig villamoson, félig gyalog tettük meg oda és vissza... Emlékben s élményben még gazdagabbá tette a kirándulást a Szent Mihály franciskánus provincia gimnazista klerikusaival való találkozás... Önkénytelenül P. Willibrord beuroni bencés nagyon is igaz észrevételele jutott eszembe: az olasz fiatal franciskánusok elragadóan kedvesek... Több mint negyvenen voltak és úgy tekintettek reánk „bűszke“ antóniánusokra, mint egy jó kistestvér már emberszámba levő bátyjára. Volt ebben a tekintetben tisztelet és szeretet, hódolat és öröm... Érthető, hisz' az őt világrésszel találkoztak!

Március 7-én délelőtt megmásztuk a Szent Péter bazilika kupoláját. Csak itt láttam igazán a bazilika hatalmas méreteit. A kupola belsejéből pompás, de egyszersmind szédületes kilátás, azaz „lelátás“ nyílik a hajóra és a szentélyre. Nem minden szorongás nélkül sügta a fülembe a mellettem levő francia páter: Ha valaki leesnék, meghalna mielőtt elérne!

Szent Gergely pápa napján (márc. 12.) meglátogattuk az említett szent szülő- és lakóházát. A ház jelenleg szentélyé van átalakítva. Az itt látható szent művészi szobra jelentékeny hatást ér el a szerzetesi eszményért rajongó lelkekben. Jobb ha így írom: Az egész szobor maga a szerzetes-élet... Jókedvű kalmaduli szerzetes magyarázta meg a hely nevezetességét. Fehér, durva posztó habitusával imponáló jelenség volt; és mikor észrevette, hogy figyeljük és nagyon megnézzük, szerényen je-

gyezte meg, hogy már húsz éve hordja, s ha piszkos maga mosassa... Örömeben, hogy mindnyájan külföldiek vagyunk s az olasz nyelvet úgy beszéljük, hogy nem vette észre külföldi mivoltunkat, a kolostor kapujánál is messzebb kísért bennünket. „Per Bacho“ (Bachusra) — mondta búcsúzásakor — öt esztendeig voltam Franciaországban es csak néhány francia szót tudok.“ A jó Patert nem vettük komolyan. Tuduk, hogy csak meg akarja alázni magát előttünk és ezért mosolyogtunk...

Hogy a Vatikán jelenlegi terület nagyságáról valaki magának fogalmat alkosson, megírom, hogy márc. 25-én 30 perc alatt kényelmesen körüjártuk. A háár mentén a sz. csendőrök, a bejáratnál pedig pápai atabirdosok állnak.

Nagypéntek. Talán ez volt eseményekben s mély érzelmekben leggazdagabb nagypéntekeim egyike! Dabben térdenállva fogyasztottuk el az olasz salátát és a halkonzervet. A refektóriumban a kollégium professorai szolgálták ki a studenteket, még a laikus testvéreket is! A kollégium prezdense (volt velencei provinciális) a felszolgálás után felment a pulpitusra és ő olvasta Szent Jánostól a passziót... Mi magyarok, akik előtt elég szokatlan, sőt ismeretlen az alázatosságnak e külső gyakorlata, örömmel állapítottuk meg őszintén ítélvén magunkról, hogy nagyon tetszett ez az aktus, mert nagy lelki mélységet láttunk benne...

P. Gemelli Ágoston O. F. M., a milánói kat. egyetem rektora és orvos professora, tartott nagyon értékes előadást a franciskánus életről ápr. 23-án. Én annak örül-

tem a legjobban, hogy ez a tudós franciskánus a ferences életnek nemcsak „orátora“, hanem megvalósítója is! Nagy érdeklődéssel nézegettem durva habitusát, posztó tunikáját s a mezítelel lábakra felhuzott durva szandálját...

Kedves Testvéreim! Hogyan vélekednek róunk a külföldiek? Bizony nem a legjobban, mert görcsösen szlávoknak tartanak bennünket, ami pedig rosszat jelent. Egy keűtöt már alaposan ki kellett oktatnom, hogy a magyarok nem szlávok, és hogy olyan derék nemzet mint a magyar, nincs egész Európában! Sokszor mondom a szélső nyugatiaknak, meg az angoloknak, hogyha nem lett volna ott a magyar annak idején, akkor a török elnyelt volna benneteket szigetestől, mindeneestől s most kereshetnétek a Britt-birodalmat a Marsban vagy nem tudom én hol... Különös, hogy annyit tudnak Magyarországról: a török ellen védte a kereszténységet, de azt már nem, hogy milyen fajhoz tartozik. Igen csodálkoznak, hogy a magyarok nem szlávságát annyira védem. Egyszer már tűzben voltam s azt mondtam nekik, hogy a magyar megveti s lenézi a szlávokat! Kivételt csak az oroszral és a lengyelvel tesz. Az egyikhez vonzódik romantikája s mély vallásossága miatt, a másikhoz pedig százados barátság fűzi. Így próbáltam édes hazámat az öt világrész előtt a szláv tengerből kiemelni! Az egyik ausztráliai angolnak már oda is adtam a Szent Imre év albumát. Most nézi az egész ír kollégium s szörnyen tetszik nekik! — Deo Gratias! Pax tecum.“

7. Ki a tágas, szellős szabadbal
Az emberektől elszakadva,
Föl a halomra, bércre föl!
Hol a lélek szárnyát kibontja.
(To npa: Ki a szabadba.)

hangzott a tavaszi első (Házfőnök atyánk jószágából rendezett) s májusi kirándulás híre a költő szavaiba öltöztetett érzéseink szívünkben, ajkunkon már a megelőző napokban. Éjjel dörgött, vihlámlott, — a kirándulást megelőző éj el sem képzelhető más-kép — hogy a szorongathatók lelkét szorongassa. De még csak a port se verte el, s a korai misénknél az oltára felkelő nap fényarjában tündökölt. Madár dal, illat, virág, szépség tavaszi bőségben halmozott el bennünket. **A Szűzanya** szobránál, amely a fiatal s szinte áttetsző lombátoron keresztül szüremelő fénysugaraktól volt diszfénnyel övezve, a régi jámbor tradícióhoz híven, elénekeltük májusi lélekkel a meleg s bájos három szólamú latin lorettói litániát. **A Kékesről** visszajövet egy karcsú özike szökdecselt el előttünk. Mintha kecses és ritka megjelenésével örömlenket akarta volna teljessé tenni.

A gyönyörű nap elteltével, este felé, testileg fáradtam (mert az utat most oda-vissza gyalog tettük meg), de a lélek szárnyai tárvák s a vadvirág illattal, madár dallal telvék, értünk haza Isten főnséges templomából. Azonban lelkünk ál munkban pacsirtaként még mindig ott röpdösött a holdvilágtól megezüstözött s erdő-mező virágaival díszített **Maria-szobor** előtt, és pacsirta szívvel, hanggal ismételte: *Rosa mystica. Ora pro nobis!*

17. Gyöngyös alsóvárosi ple-

bánia régi óhajának beteljesülése: a remek kidolgozású 12 q. 130 cm. magas Szent Imre jubileumi nagyharang szentelése. A város a lehető legnagyobb pompával ünnepeelt. Az allomásról való beszállítás igazán festői látvány volt. 9 órakor Kegyelmes Kriston Endre püspök urunk fényes papi segédlettel, városi előkelőségtől körülvéve, számos szimbolikus aktsal felszentelte, hogy az új harang is mondhassa: „vivos voco, mortuos plango, fulgura frango“ (Rituale), mert ez lesz az egyik feladata. Majd lakumikus rövidséggel, de annál érzőbb szívvel hangoztatta püspök urunk a szószékről a Szent Imre-karang speciális jelentőségét, feladatát, mely nem más, mint hirdetni abban a liliumtalan világban: „Minden ország támasza és talpköve a tiszta erkölcs, mely ha elvész, Róma ledől s rabigába görbed.“ A beszéd után pedig püspöki misét celebrált. Az új harang már 2 óra múlva megszólalt inkább lágy, mint kemény érces, mély d hangjával a torony lábánál várakozó tömeg nagy öröme. Majd a többi is (három: d, fisz, á) zúgni kezd, durós összhangjukkal hirdetik, nyelvelik, sugják azt, amit püspök Atyánk mondott. Visszaverve a Mátra gyűrűjétől s a Kékes hamvas ormától andalítóan zsongnak lelkünkbe még sokáig: csiling-giling giling-galang, giling-gang, bimm bamml!

Szent Iván hava. (Június)

12. Mivel tegnap vizsga volt (mégpedig már a második, alsósoknak: dogmatica fundamentális, Patrologia, a felsősöknek: Moralis de principiis Az első hatodikán volt, alsósoknak: Moralis

de principiis, Expositio Regulae, a fõlsõsöknek pedig: Scriptura Sacra), melyen F. Provinciális atyánk elnökölt, azért itt maradt még mára is, hogy ünnepélyesen Jézus legszentebb Szívének ajánlja a hazát, meg a provinciát. Mise alatt mélységes tartalmú beszédet mondott a nép éneklõ ajkáról vett mottóból kiindulva: „Esküszünk, hogy neked élünk, Jézus Szíve légy vezérünk!” Igen esküszünk!

20. Te Deum! Hálatelt szívvel, örvendezõ lélekkel rebegtünk köszönetet az ünnepélyes szentmise alatt a minden jó adományozójának, hogy ebben az esztendőben is fölötte bõséggel támogatott bennünket a tanulásban. (Utolsó vizsga tegnap volt, alsósoknak: Historia Ecclesiastica, felsõsöknek: Dogmatica specialis és Eloquentia).

29. Szent Péter és Pál ünnepe. E gyönyörű piros, természetfölöttiben túláradó napon szentelte pappá Szilveszter testvérünket Kegyelmes Zadravecz püspök urunk nagy ünnepélyességgel budai templomunkban... Miniket is távollévõket nagy boldogsággal tölt et, hogy: Tu es sacerdos; Tu es vas electionis!

Szent Jakab hava. (Július.)

5. Hat év óta nem volt ilyen nap Gyöngyösön, mint ma: papszentelés. Kegyelmes Kriston F. re püspök urunk elõször Kazmér, Rogér, Ágoston, Anzelm, Grácián testvéreinknek adta fel a kisebb rendek közül a két utolsót. Majd Kalliszt és Bertalan kapták meg

a szent diakonátust. Azután „Sámuelként korán reggel kel föl nyugvóhelyérõl a fõpap s „tulit lenticulam olei“ (I Kir. 10 1.), fogja az olajedényt s szétnéz királyi lelkek után, akiket fölkenjen; „regale sacerdotium“. királyi vagyis Krisztus szellemével eltöltött papságot keres“, és ekkor fölhíngon szól az archidiákonus (F. P. Provinciális): Columbánus Krupa. Guillelmus Keresztes, Regalatus Inklovics. A nagy isteni titkok (szentelés, szentmise) rövid percek alatt megtörténtek, úgyhogy a körülállók hamar mondták a felszenteltek pedig érezheték: Ó ti boldogok, akiknek „datum est, Deum, quem multi reges voluerunt videre, et non viderunt, audire et non audierunt, non solum videre, sed portare... deosculari... vestire... et custodire...“ — Ugyancsak e napon mutatta be Ózdon P. Szilveszter elsõ szentmiséjét, melyen lélekenben mi is ott voltunk s mondtuk: „Suscipe, sancte Pater, omnipotens aeternae Deus, hanc immaculatam Hostiam...“ Manuduktora F. Mikes Mihály esperes, szónoka pedig F. P. Aladár volt.

12. Az új misések ma mutatták be primiciájukat a fõlséges Istennek. Mégpedig P. Vimos Aldebrõn (manuduktor F. Mednyánszky Mihály plebános, szónok F. P. Pius), P. Regalát Miskolc Szent Anna templomában (manuduktor F. Réтай Kálmán esperes, apát plebános, szónok F. P. Dénes). P. Kolumbán Egerben (manuduktor F. P. Kelemen házfõnök, szónok F. P. Teodóz).

Az adományokat helyszûke miatt a köv. sz.-ban közöljük. (Szerk.)